

ŠTRUKTÚRA PRIEMYSLU V PREŠOVSKOM KRAJI

Radoslav KLAMÁR¹, Juliana KROKUSOVÁ²

Abstract: *This paper evaluates developmental tendencies of industry in the Prešov region. Process of transformation of society including industry started in 1989. This process is very complicated and still not finished. The transition from centrally governed to market economy was the most considerable evidence of this transformation. Changes of spatial and sector structure of industry and changes of size and owning structure of factories are important results of this transformation. These changes present negative social impact on society. The number of people employed in industry is decreasing and the unemployment is rising. We choose indicators for evaluation of developmental tendencies of industry: the average number of employees, the average monthly wage per employee and revenues in industry. Comparison of the Prešov region with other regions in Slovakia can bring very interesting results.*

Key words: *the Prešov region, industry, transformation, employment, revenues*

Úvod

Koncom roku 1989 vyvrcholila vnútorná politicko-ekonomicko-sociálna kríza. Bol to začiatok transformácie celej spoločnosti, ktorú najviac charakterizoval prechod od centrálne riadenej k trhovej ekonomike. Tento proces výrazne zasiahol všetky oblasti spoločenského života, ako aj národné hospodárstvo, priemysel nevinímajúc. Transformačný model v bývalom Československu bol založený na troch oporných pilieroch – stabilizácii, liberalizácii a privatizácii. Najvýraznejšie zmeny priemyselného systému sa prejavovali v troch dimenziách: a) v zmenách spôsobu spoločenskej regulácie, b) v zmenách režimu akumulácie priemyselnej výroby, c) odvetvového usporiadania priemyslu (Popjaková, 2001).

Tento proces vo výraznej miere zasiahol aj priemysel. Došlo a dochádza k zmenám, ktoré môžeme zhrnúť do niekoľkých bodov (upravené podľa Popjaková, 2001):

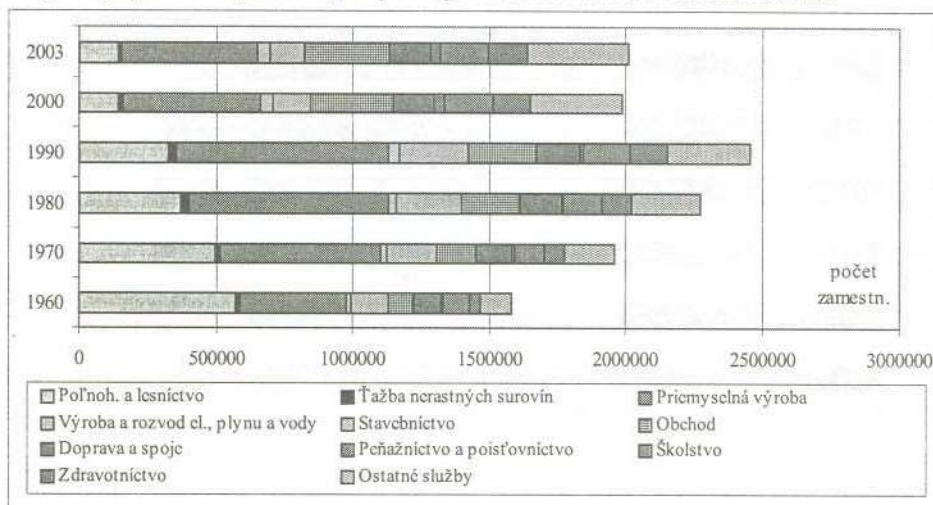
- klesá počet zamestnancov v priemysle, pričom časť z nich sa presúva do iných sektorov, najmä do oblasti služieb
- mení sa odvetvová štruktúra priemyslu - klesá význam surovinovo a energeticky náročných odvetví, do popredia sa dostávajú sofistikované odvetvia
- k zmenám dochádza v priestorovej štruktúre priemyslu na regionálnej úrovni
- mení sa veľkostná štruktúra podnikov, znížil sa počet veľkých podnikov (nad 55 zamestnancov), dochádza k zvyšovaniu počtu stredných a menších podnikateľských subjektov
- mení sa vlastnícka štruktúra podnikov, výrazne klesol podiel štátnych podnikov, objavujú sa súkromné podniky aj so zahraničnou účasťou

¹ RNDr. Radoslav Klamár, PhD. Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: klamar@unipo.sk

² Mgr. Juliana Krokusová Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: francova@fhpv.unipo.sk

- mení sa aj organizačná štruktúra podnikov, veľký význam zohráva prezentácia podniku a reklama
- vzrastá význam zahraničného kapitálu, najmä priamych zahraničných investícií (PZI), ktorými získava investor možnosť podieľať sa na zisku firmy ako aj získať podiel na jej vlastníctve, ktorý mu umožňuje do značnej miery ovládať, kontrolovať a riadiť danú firmu resp. podnik.

Graf 1: Vývoj sektorovej štruktúry SR podľa počtu zamestnancov v rokoch 1960-2003

Zdroj: Popjaková: Geografia priemyslu, 1996, Štatistická ročenka SR 2000, 2003

Význam a podiel priemyslu ako jedného zo sektorov národného hospodárstva Slovenska sa z hľadiska zamestnanosti v sledovanom období 1960-2003 menil (graf 1), pričom v prvých troch desaťročiach (1960-1990) mal stúpajúcu tendenciu a mierny pokles sa prejavil až v poslednom desaťročí. V celom sledovanom období (1960-2003) došlo k výraznému poklesu podielu zamestnaných v primárnom sektore, pričom tento pokles bol spôsobený tak nárastom zamestnanosti v priemysle ako aj v službách. Zamestnanosť v priemysle od roku 1960 výrazne stúpala až do roku 1990, kedy došlo k významným zmenám nielen v priemysle, ale aj celej spoločnosti. Táto celospoločenská transformácia sa v rámci zamestnanosti v priemysle následne prejavila sprvoti jej výrazným poklesom (1990-2000) a neskôr stabilizáciou (2000-2003).

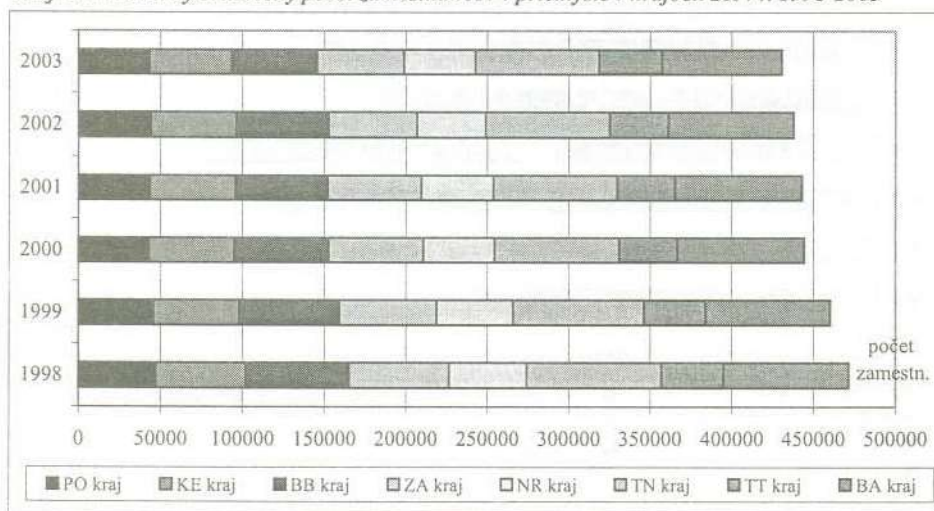
Zamestnanosť v priemysle a jej štruktúra

Jedným z dôležitých a dobre sledovateľných ukazovateľov priemyslu je jeho veľkosť a štruktúra vyjadrená prostredníctvom zamestnanosti (priemerný evidenčný počet (PEP) zamestnancov) a jej vnútornej štruktúry.

Na to, aby sa zachytil reálny stav a vývojové tendencie v rámci hodnoteného územia Prešovského kraja, je potrebná komparácia s vyššou hierarchickou úrovňou (s úrovňou SR) ako aj s porovnateľnými štruktúrami na rovnakej hierarchickej úrovni, teda s ostatnými

krajmi SR (Košícký (KE) kraj, Banskobystrický (BB) kraj, Žilinský (ZA) kraj, Nitriansky (NR) kraj, Trenčiansky (TN), Trnavský (TT) kraj a Bratislavský (BA) kraj). Na lepšie pochopenie a zhodnotenie súčasnej situácie v Prešovskom kraji je dôležité poznať aj výsledky evalvácie na úrovni jednotlivých okresov (okres Bardejov (BJ), okres Humenné (HE), okres Kežmarok (KK), okres Levoča (LE), okres Medzilaborce (ML), okres Poprad (PP), okres Prešov (PO), okres Sabinov (SB), okres Snina (SV), okres Stará Ľubovňa (SL), okres Stropkov (SP), okres Svidník (SK) a okres Vranov nad Topľou (VT)).

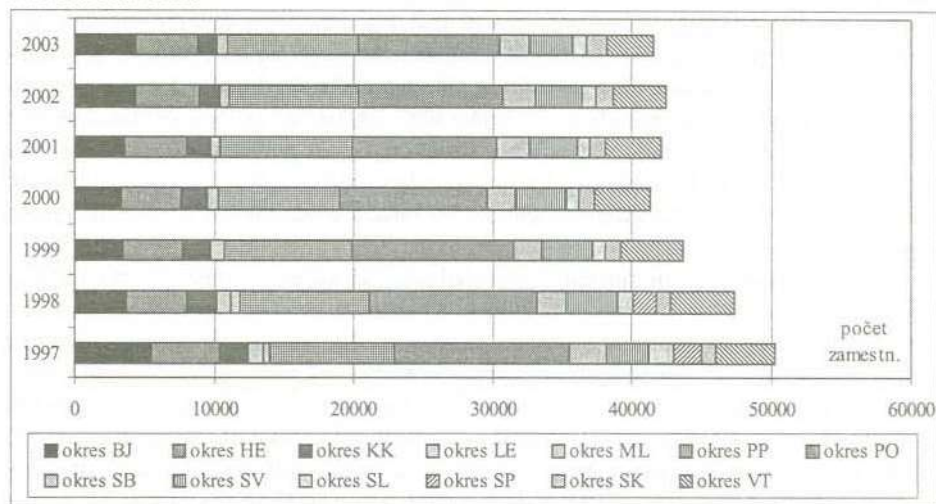
Graf 2: Priemerný evidenčný počet zamestnancov v priemysle v krajoch SR v r. 1998-2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000; 4/1999, 4/1998, 4/1997

Z analýzy grafu 2 vyplýva, že od roku 1998 je v rámci SR ako i jednotlivých krajov zaznamenaný celkový pokles zamestnanosti v priemysle. Napriek tomu, že Prešovský kraj má najvyšší počet obyvateľov, jeho podiel na zamestnanosti v priemysle v SR je najmenší. Tento podiel je však pomerne stabilizovaný iba s miernym poklesom.

Graf 3: Priemerný evidenčný počet zamestnancov v priemysle v okresoch Prešovského kraja v rokoch 1997-2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

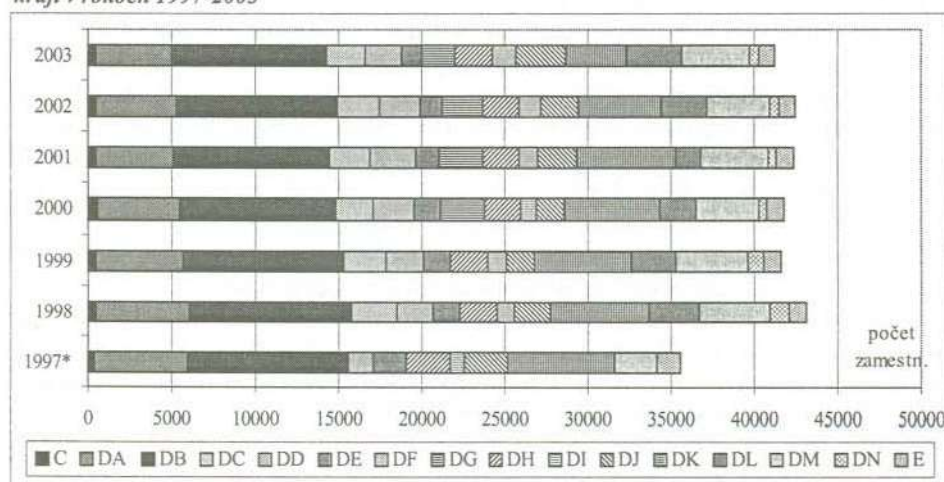
Počet zamestnaných v priemysle mal podobne ako na úrovni krajov mierne klesajúcu tendenciu, pričom najväčší pokles bol zaznamenaný v roku 2000, hoci v posledných troch rokoch došlo k čiastočnej stabilizácii a miernemu rastu. Najviac zamestnaných v priemysle majú okresy Prešov a Poprad, čo je ovplyvnené predovšetkým celkovým počtom obyvateľov, polohou, významom a hlavne existenciou pomerne veľkých, fungujúcich a prosperujúcich podnikov priamo v okresných mestách. Stredne veľká zamestnanosť v priemysle je deklarovaná v okresoch Humenné, Bardejov, Vranov nad Topľou a Snina. V týchto okresoch sa nachádza niekoľko väčších priemyselných podnikov, ktoré predstavujú základnú výrobnú bázu priemyslu a ponúkajú pracovné miesta pre obyvateľov miest a ich blízkeho okolia. Vzhľadom na to, že ide o ekonomicky marginálne okresy v blízkosti štátnej hranice susediacej s nie príliš rozvinutými regiónmi Ukrajiny a Poľska, má udržanie priemyselnej produkcie minimálne na súčasnej úrovni veľký význam. V mnohých lokalitách sú jediným významnejším zdrojom pracovnej sily, preto prípadné zastavenie resp. obmedzenie prevádzky bude mať veľmi negatívny dopad na celý región. Medzi okresy s najnižšou zamestnanosťou v priemysle patria okresy Medzilaborce a Svidník, ktoré majú celkovo nižší socioekonomický potenciál pre lokalizáciu a rozvoj priemyslu. Hlavnými faktormi sú najmä nevýhodná poloha, zlá dostupnosť, pomerne veľká vzdialenosť od väčších centier a hlavných dopravných ťahov, nedostatočná infraštruktúra a migrácia vzdelanej a kvalifikovanej pracovnej sily do veľkých miest ako Bratislava, Košice a Prešov.

Pri hodnotení podielu zamestnanosti na celkovej zamestnanosti v jednotlivých okresoch Prešovského kraja v období 1997-2003 (grafy 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 v prílohe) sa vyprofilovali tri skupiny. Do prvej skupiny patria okresy, v ktorých je podiel zamestnanosti v priemysle na celkovej zamestnanosti vyšší ako 40% a zároveň vývoj podielu zamestnanosti v priemysle má tendenciu stabilizácie resp. mierneho nárastu. K tejto skupine zaradíme okresy Snina (49,6%), Medzilaborce (46,8%), Sabinov (46,5%), Hu-

menné (42,3%) a Poprad (40,9 %). Druhú skupinu tvoria okresy s podielom 30 - 40 %, ktorý má tendenciu stabilizácie resp. mierneho nárastu (okresy: Bardejov – 37,5%, Vranov nad Topľou – 36,9%, Svidník – 33,3% a Prešov 30,1%). Poslednú tretiu skupinu tvoria okresy, ktorých podiel zamestnanosti v priemysle je nielen relatívne nízky (do 30%), ale je výsledkom aj postupného poklesu. Ide o tieto okresy: Kežmarok 23,3%, Levoča 20% (odhad podľa predchádzajúcich rokov, pretože údaje za roky 2002, 2003 neboli uvedené) a Stará Ľubovňa 18,9%. Problematické je hodnotenie okresu Stropkov, pretože potrebné údaje od roku 1999 neboli k dispozícii. Podľa dostupných údajov z rokov 1997 (49,7%) a 1998 (42,1%) však môžeme povedať, že tento okres by bolo možné zaradiť medzi okresy prvej resp. druhej skupiny.

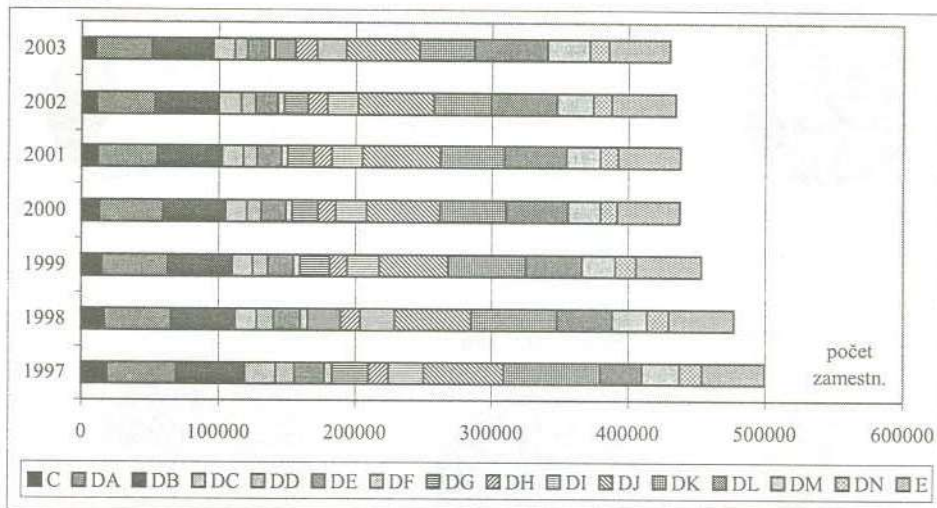
Z hľadiska štruktúry zamestnanosti podľa jednotlivých odvetví v Prešovskom kraji (graf 17) nedošlo za posledné obdobie 1998-2003 k výraznejším zmenám, ktoré by zásadnejším spôsobom ovplyvnili vnútornú štruktúru zamestnanosti. Na rozdiel od zamestnanosti v priemysle v SR ako celku, kde je zaznamenaný celkový pokles zamestnanosti, je v rámci kraja zamestnanosť v priemysle v posledných štyroch rokoch relatívne stabilná (41256 zamestnancov – 2003) bez väčších výkyvov. Najväčší podiel má zamestnanosť v textilnej a odevnej výrobe (9296 zamestnancov – 22,5 %) a vo výrobe potravín (4563 zamestnancov – 11,1%), pričom podiel oboch týchto priemyselných odvetví je vyšší ako v rámci SR. Medzi ďalšie priemyselné odvetvia s pomerne vysokým podielom na celkovej zamestnanosti v priemysle patria výroba dopravných prostriedkov (9,9 %), výroba strojov a zariadení (9,0 %), výroba elektrických a optických zariadení (8,1%) a výroba kovov a kovových výrobkov (7,3 %), pričom však v porovnaní so SR ide buď o porovnateľný podiel alebo o nižší podiel. Výraznejší nárast zamestnanosti (o 573 zamestnancov – takmer o 2 %) bol zaznamenaný pri spracovaní dreva a výrobkov z dreva, pričom podiel tohto odvetvia priemyslu je vyšší ako v rámci SR (o 3,0 %) (graf 18). Výraznejší rozdiel v zamestnanosti medzi Prešovským krajom a SR je i pri výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody (Prešovský kraj – 2,3 %, SR – 10,4 %).

Graf 17: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa odvetví priemyslu v Prešovskom kraji v rokoch 1997-2003

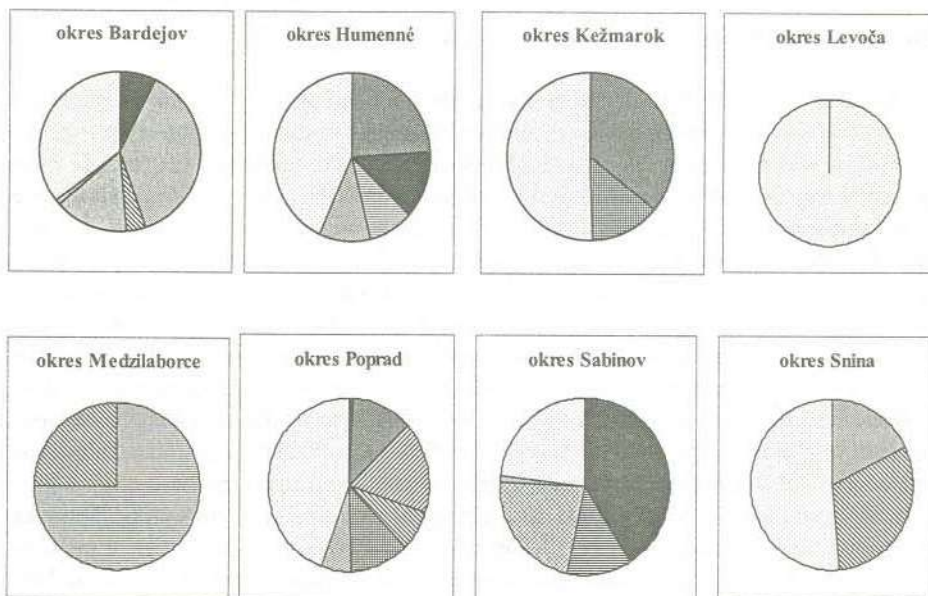
Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

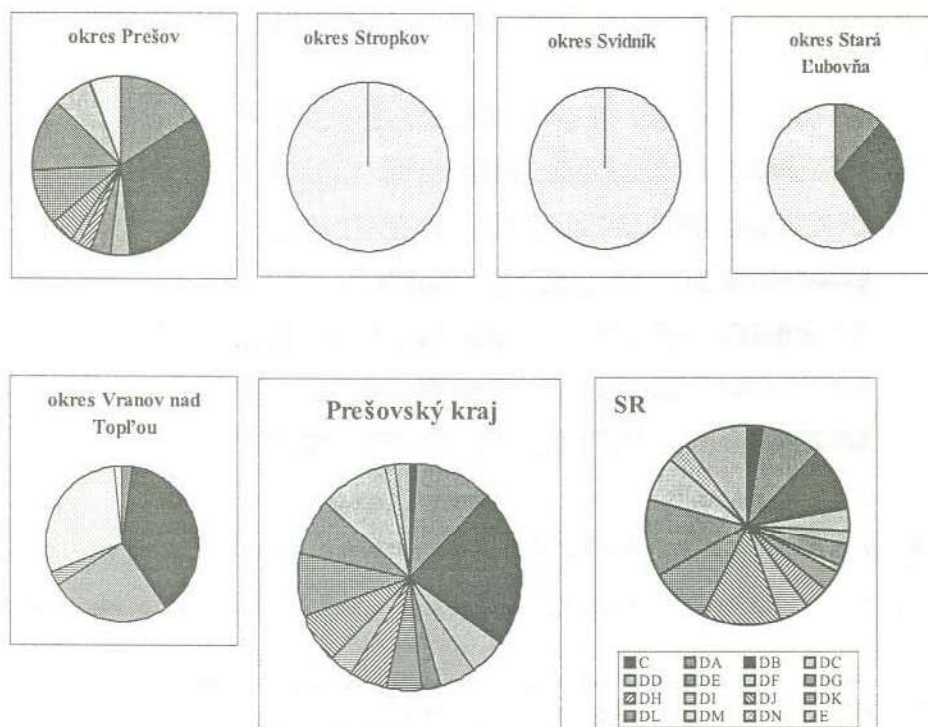
Graf 18: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa odvetví priemyslu v SR v rokoch 1997-2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

Grafy 19-33: Porovnanie priemerného evidenčného počtu zamestnancov podľa odvetví priemyslu v okresoch Prešovského kraja a SR v roku 2003

Zdroj: Výkazy o štruktúre zamestnanosti v priemysle. Krajská správa ŠÚ Prešov, 2003

Hodnotiť štruktúru zamestnanosti podľa odvetví priemyslu v jednotlivých okresoch Prešovského kraja je pomerne náročná úloha vzhľadom k tomu, že v mnohých prípadoch nie sú k dispozícii potrebné informácie z dôvodu ochrany individuálnych dát (tzn., že ak sa v rámci okresu nachádza z daného priemyselného odvetvia iba jeden príp. dva podniky, nie je možné zverejňovať ich údaje – v grafoch sú uvádzané ako posledná agregovaná kategória bodkovane). Tento problém je najviac viditeľný pri údajoch za okresy Levoča, Stropkov a Svidník, pri ktorých je uvádzaný iba celkový počet zamestnancov v priemysle. Pri ostatných okresoch je možné aspoň čiastočne zhodnotiť ich vnútornú štruktúru. V okrese Bardejov má najvýznamnejší podiel zamestnanosť v oblasti spracovania kože a kožených výrobkov (37,6 %), pričom od roku 1997 došlo k jeho dramatickému poklesu až o 33,4 %. V okrese Humenné sa v poslednom období (1997-2003) výraznejšie zvýšila zamestnanosť vo výrobe potravín a nápojov (o 8,1 %). Vyšší podiel je zaznamenaný aj v rámci zamestnanosti v textilnej a odevnej výrobe a vo výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody. Okres Kežmarok zaznamenal v roku 2003 nárast podielu zamestnanosti vo výrobe potravín a nápojov o 12,6 % oproti roku 1997. Z dostupných údajov vyplýva, že ďalším priemyselným odvetvím s relatívne vysokým podielom je výroba strojov a zariadení. V okrese Medzilaborce bol zaznamenaný nárast vo výrobe ostatných nekovových minerálnych výrobkov (o 29,3 %) prevažne na úkor zamestnanosti vo výrobe kovov a kovových výrobkov. Pri hodnotení popradského okresu sa do popredia dostali tri odvetvia s najväčším podielom –

výroba výrobkov z gumy a plastov (16,9 %), výroba potravín a nápojov (12,3 %) a výroba strojov a zariadení (11,9 %). V okrese Prešov ako najväčšom okrese z hľadiska zamestnanosti v priemysle (10151 zamestnancov – 24,6% zo zamestnancov Prešovského kraja) je štruktúra priemyselnej zamestnanosti v komparácii s rokom 1997 porovnateľná bez významnejších zmien. Oproti ostatným okresom Prešovského kraja je zároveň aj najviac diverzifikovaná s orientáciou na odevnú a textilnú výrobu (32,5 %), výrobu potravín a nápojov (15,8 %) a výrobu elektrických a optických zariadení (13,2 %). Zamestnanosť v okrese Sabinov je podobne ako v okrese Stará Ľubovňa a Vranov nad Topľou charakterizovaná pomerne vysokým podielom zamestnaných v textilnej a odevnej výrobe (41,2 %, v Starej Ľubovni – 28,9 %, vo Vranove nad Topľou – 38,2 %). Pre Sabinov je taktiež charakteristický vyšší podiel zamestnaných vo výrobe inde neklasifikovanej (22,5 %). Okres Stará Ľubovňa sa orientuje aj na výrobu potravín a nápojov (11,8 %). Vranovský okres je naopak známy vyšším podielom zamestnanosti aj v rámci spracovania dreva a výrobkov z dreva (25,8 %). Posledným okresom je okres Snina, ktorý bol v minulosti spájaný najmä so strojárskou výrobou, ktorá je však v súčasnosti v útlme, o čom svedčí aj pokles zamestnanosti vo výrobe strojov a zariadení (z 66,5 % v roku 1997 na 38,6 % v roku 2003). Opakom tohto trendu je nárast zamestnanosti v oblasti spracovania dreva a výrobkov z dreva na 17,9 %.

Štatisticky sledovať zamestnanosť v priemysle na úrovni obcí je možné iba sprostredkovaním cez podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO) v priemysle na celkovom počte EAO a to tiež iba v rámci desaťročných sčítaní obyvateľstva. Z tohto dôvodu bol tento ukazovateľ pri hodnotení Prešovského kraja sledovaný a graficky spracovaný (mapy 1,2) pre roky 1991 a 2001. Z porovnania týchto máp je zreteľné, že podiel EAO v priemysle na celkovom EAO má výrazne klesajúcu tendenciu v rámci celého územia Prešovského kraja. V roku 1991 bol tento podiel 30,2% a v roku 2001 iba 22,5%. Z hľadiska priestorovej diferenciácie (mapa 1) bolo v roku 1991 zaznamenaných päť väčších oblastí koncentrácií EAO v priemysle: oblasť Poprad-Svit, Prešov-Sabinov, Vranov nad Topľou, Stropkov a Humenné-Snina. V roku 2001 (mapa 2) sa počet týchto oblastí zredukoval a výraznejší podiel EAO v priemysle bol zaznamenaný iba v zázemiach Svit, Prešov, Vranov nad Topľou a Humenné-Snina.

Priemerná mesačná mzda v priemysle

Vedľa sledovania a hodnotenia štruktúry zamestnanosti v priemysle je veľmi dôležitým ukazovateľom aj priemerná mesačná mzda a jej vývojové tendencie. Na rozdiel od zamestnanosti, ktorá je vyjadrovaná najmä v absolútnych hodnotách a pre potreby komparácií musí byť relativizovaná, sú hodnoty priemernej mesačnej mzdy na rôznych hierarchických úrovniach (okres, kraj, štát) priamo porovnateľné.

Vychádzajúc z grafu 34 (v prílohe) môžeme všeobecne povedať, že priemerná mesačná mzda v priemysle v SR rastie celkovo (1997 – 9519 Sk, 2003 – 16225 Sk) ako aj v rámci jednotlivých odvetví. Intenzita rastu pri jednotlivých priemyselných odvetviach má rôznu akceleráciu, pričom najväčší nárast bol zaznamenaný pri výrobe koksu, rafinérie ropných produktov a jadrových palív (nárast až o 18792 Sk – o 131%). Naopak najnižšia priemerná mesačná mzda a jej najnižší nárast bol v textilnej a odevnej výrobe (9727 Sk), v spracovaní kože a kožených výrobkov (10298 Sk) a v spracovaní dreva a výrobkov z dreva (11429 Sk).

Na krajskej úrovni (graf 35 v prílohe) bola situácia obdobná, keď priemerná mesačná mzda v priemysle v období 1997-2003 celkovo rástla, avšak diferencovane. Najväčší nárast

bol zaznamenaný v Bratislavskom (1997 – 12731 Sk, 2003 – 22693 Sk, nárast o 9962 Sk) a Košickom kraji (1997 – 10812 Sk, 2003 – 18853 Sk, nárast o 8041 Sk). V ostatných krajoch vrátane Prešovského rástla priemerná mesačná mzda pozvoľne, pričom jej hodnota bola práve v Prešovskom kraji najnižšia (12539 Sk, priemer SR – 16225 Sk) takmer za celé sledované obdobie (okrem roku 1997).

Priemysel sa aj napriek celkovému posilneniu pozície a vplyvu erciárnej sféry nad'alej podstatnou mierou podieľa na tvorbe národného dôchodku. Príjmy z priemyselnej činnosti predstavujú významný podiel na celkovom príjme štátu ako i samotných krajov. Tento fakt sa odzrkadlil aj pri komparácii priemernej mesačnej mzdy podľa jednotlivých ekonomických sektorov v Prešovskom kraji. Podľa výsledkov z grafu 36 (v prílohe) sú najväčšie priemerné mesačné mzdy práve v priemysle a to konkrétne v ťažbe nerastných surovín (16832 Sk) a vo výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody (16747 Sk). Relatívne porovnateľná situácia je v peňažníctve a poisťovníctve (15296 Sk) a doprave a spojoch (14881 Sk). Pomerne vysoké hodnoty priemernej mesačnej mzdy v priemysle sú výsledkom progresu nárastu miezd najmä v posledných rokoch.

Z hľadiska bližšej analýzy priemernej mesačnej mzdy podľa jednotlivých priemyselných odvetví (graf 37 v prílohe) môžeme povedať, že dominuje výroba výrobkov z gumy a plastov (18314 Sk), výroba a rozvod elektriny, vody a plynu (18222 Sk), chemický priemysel (17581 Sk) a ťažba nerastných surovín (16680 Sk).

Na úrovni okresov (graf 38 v prílohe) sú priemerné mesačné mzdy v priemysle značne diferencované. Ich výšku ovplyvňuje viacero činiteľov: celková ekonomická sila okresu, jeho poloha, počet, veľkosť a prosperita existujúcich podnikov, rozsah zahraničných investícií a pod. Popredné miesto si v rámci Prešovského kraja udržiavajú okresy Humenné a Poprad. Je to podmienené jednak existenciou silných a prosperujúcich podnikov prevažne so zahraničným kapitálom ako aj odvetviami, pre ktoré je charakteristická vyššia priemerná mesačná mzda (okres Humenné – chemický priemysel, okres Poprad – výroba výrobkov z gumy a plastov). Napriek tomu iba v okrese Humenné a to iba v období (1997-2001) bola priemerná mesačná mzda vyššia ako v rámci SR. V ostatných okresoch sa priemerná mesačná mzda pohybuje v intervale 12920 – 9645 Sk, pričom najnižšiu hodnotu má v okrese Bardejov (iba 7853 Sk).

Pri detailnejšom pohľade na priemerné mesačné mzdy v jednotlivých okresoch Prešovského kraja nielen v oblasti priemyslu (grafy 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53 v prílohe) je možné vysloviť nasledujúce závery: pri všetkých okresoch je sledovaný nárast priemernej mesačnej mzdy v priemysle ako aj celkovo. Sledované okresy je možné podľa rozdielu medzi priemernou mesačnou mzdou v priemysle a celkovou priemernou mesačnou mzdou rozdeliť do týchto štyroch skupín:

- okresy s výraznejšie vyššou mzdou v priemysle ako celkovo (o 1500 Sk a viac) – Poprad (15768 Sk v priemysle, 11246 Sk celkovo), Humenné (14979 Sk, 12771 Sk)
- okresy s vyššou mzdou v priemysle ako celkovo – Prešov (12920 Sk, 12754 Sk), Kežmarok (11831 Sk, 11792 Sk)
- okresy s nižšou mzdou v priemysle ako celkovo – Stará Ľubovňa (10915 Sk, 11213 Sk), Vranov nad Topľou (10618 Sk, 10823 Sk), Snina (10377 Sk, 10560 Sk), Medzilaborce (10354 Sk, 10683 Sk), Svidník (9689 Sk, 10673 Sk)
- okresy s výraznejšie nižšou mzdou v priemysle ako celkovo (o 1000 Sk a viac) – Levoča (9645 Sk, 10893 Sk), Bardejov (7853 Sk, 9238 Sk)

Okres Stropkov nebol hodnotený v dôsledku nedostatku potrebných údajov o priemernej mesačnej mzde v priemysle.

Tržby z priemyselnej činnosti

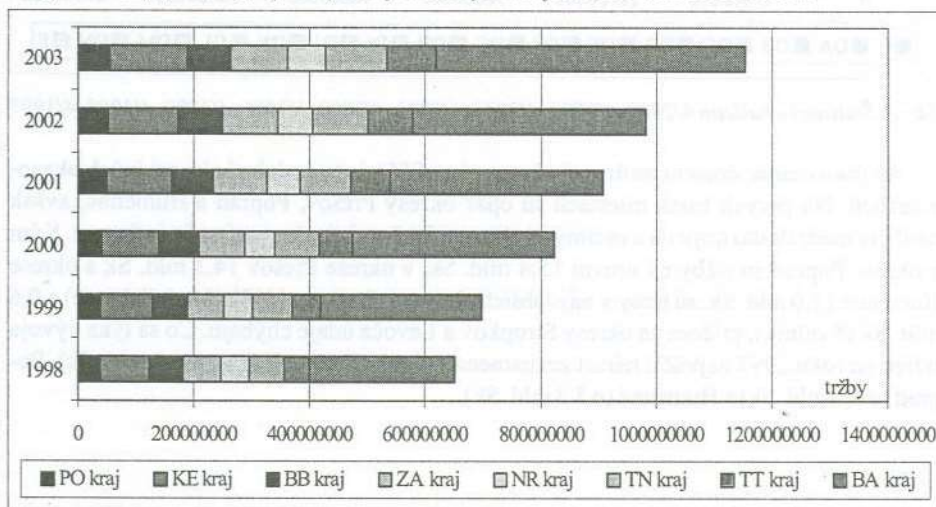
Tržby v priemysle resp. priemyselnej výrobe sú ďalším dôležitým ukazovateľom. Ich výška determinuje aj výšku mzdy zamestnancov a ďalšie sprievodné ukazovatele. Tržby závisia hlavne od postavenia na trhu, konkurencieschopnosti výrobkov, kúpnej sily obyvateľstva a pod.

Tržby z priemyselnej činnosti majú rastúcu tendenciu. Najväčší nárast zaznamenali v posledných štyroch rokoch (2000-2003). Celkovo najvyšší nárast tržieb bol v odvetviach: automobilový priemysel, elektronický a elektrotechnický priemysel, strojársky a potravinársky priemysel. Nárast tržieb bol výrazný aj v oblasti výroby a rozvodu elektriny, vody a plynu, kde bol výsledkom najmä neúmerneho rastu cien energií.

Prešovský kraj má najvyššie tržby vo výrobe potravín a nápojov, pretože sa tu nachádza pomerne veľa prosperujúcich podnikov, ktoré svoju činnosť zameriavajú práve na výrobu potravín a nápojov (Solivar Prešov, Pivovar Šariš, pekárne a cukrárne v Prešove), na spracovanie mlieka a mäsa (Mecom Humenné) vo viacerých mestách a pod.

Ak porovnáme kraje SR, znova sa opakuje podobná situácia ako pri výške priemernej mesačnej mzdy. Najväčší podiel a nárast zaznamenal Bratislavský kraj a najmenší Prešovský kraj (Prešovský kraj – nárast o 16,3 mld. Sk, Bratislavský kraj – o 284,3 mld. Sk - graf 53).

Graf 53: Tržby (v tis. Sk) v priemysle v jednotlivých krajoch SR v rokoch 1998-2003

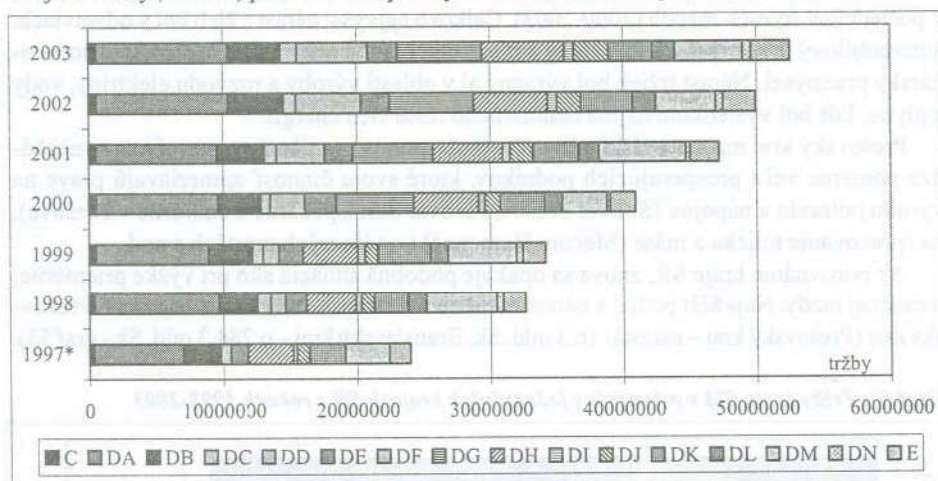

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

Či už zoberieme do úvahy tržby v priemysle alebo počet zamestnancov, ani jeden podnik z Prešovského kraja sa nenachádza v prvej dvadsiatke najväčších podnikov v rámci Slovenska (tabuľka 1 v prílohe). Najväčší podnik v rámci Prešovského kraja Chemosvit, a.s. Svätý je až na 22. mieste, pričom v prvej stovke najväčších podnikov SR sa nachádza iba 9 podnikov z Prešovského kraja.

Najvyššie tržby podľa jednotlivých priemyselných odvetví v Prešovskom kraji (graf 54) sú vo výrobe potravín a nápojov (9,8 mld. Sk), ktorá predstavuje v rámci kraja významnú oblasť zamestnanosti v priemysle, vo výrobe chemikálií a chemických výrobkov (6,3 mld. Sk), výrobe výrobkov z gumy a plastov (6,2 mld. Sk) a spracovaní dreva a výroba výrobkov dreva (5,3 mld. Sk). Relatívne vysoké tržby a príjmy v rámci chemického priemyslu a výroby výrobkov z gumy a plastov ovplyvňujú následne aj výšku priemernej mesačnej mzdy, ktorá je pri týchto dvoch priemyselných odvetviach najvyššia v Prešovskom kraji.

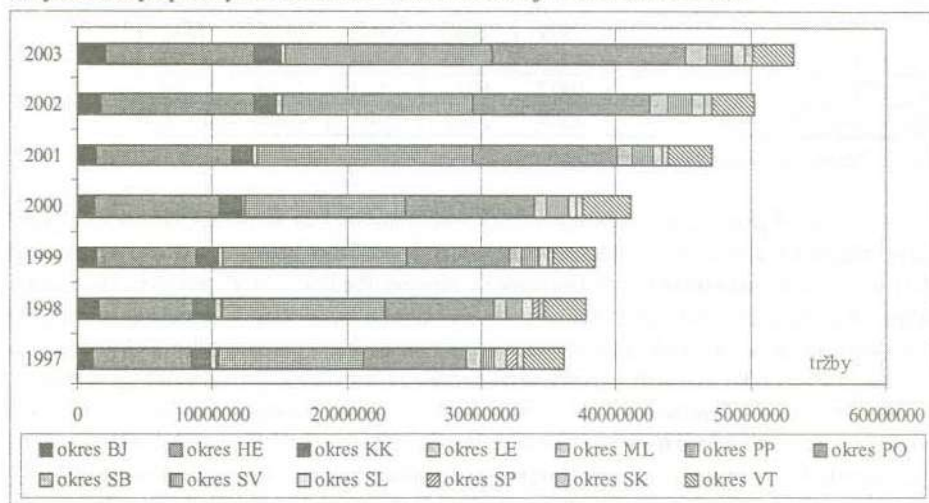
Graf 54: Tržby (v tis. Sk) podľa odvetví priemyslu v Prešovskom kraji v rokoch 1997-2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

Ak porovnáme situáciu na úrovni okresov (graf 55), je to podobné ako pri iných ukazovateľoch. Na prvých troch miestach sú opäť okresy Prešov, Poprad a Humenné, avšak rozdiely medzi touto trojicou a ostatnými okresmi Prešovského kraja sú veľmi výrazné. Kým v okrese Poprad sú tržby na úrovni 15,4 mld. Sk, v okrese Prešov 14,3 mld. Sk a okrese Humenné 11,0 mld. Sk, sú tržby v najslabších okresoch iba 0,4 mld. Sk (Medzilaborce) a 0,6 mld. Sk (Svidník), pričom za okresy Stropkov a Levoča údaje chýbajú. Čo sa týka vývoja tržieb od roku 1997 najväčší nárast zaznamenali okresy Prešov (nárast o 6,6 mld. Sk), Poprad (o 4,6 mld. Sk) a Humenné (o 3,8 mld. Sk).

Graf 55: Tržby v priemysle v okresoch Prešovského kraja v rokoch 1997-2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 4/1998, 4/1997

Táto situácia sa čiastočne zmení, ak prepočítame dosiahnuté tržby na celkový počet zamestnancov v priemysle (graf 39, mapa 4, v prílohe). V tomto prípade má dominantné postavenie okres Humenné, kde na jedného zamestnanca v priemysle pripadá hodnota tržieb na úrovni 2486,7 Sk (2003). Táto hodnota je vyššia aj ako priemerná hodnota za SR (2321,3 Sk - 2003). Z tohto porovnania taktiež vyplýva, že sledovaný ukazovateľ mal v rámci okresu Humenné vyššiu hodnotu oproti hodnote za SR počas celého sledovaného obdobia 1997-2003. Porovnateľnú pozíciu majú okresy Poprad a Prešov, kde boli hodnoty sledovaného ukazovateľa 1633,5 Sk resp. 1442,6 Sk. Na opačnom konci poradia sa nachádzajú okresy Svidník (429,8 Sk), Bardejov 463,7 Sk a Medzilaborce (548,0 Sk).

Záver

Pri hodnotení vývoja, štruktúry a transformácie priemyslu v Prešovskom kraji sme sa sústredili na dostupné ukazovatele ako priemerný evidenčný počet zamestnancov, priemerná mesačná mzda a dosiahnuté tržby v priemysle. Výsledné výstupy sme spracovali aj kartograficky, čo nám umožnilo priestorovo zachytiť a zvýrazniť rozdiely v jednotlivých regiónoch.

Pri všetkých sledovaných ukazovateľoch sme došli k podobným záverom. Ak porovnáme Prešovský kraj s ostatnými kraji Slovenska, nachádza sa vo všetkých na poslednom mieste. Tento výsledok je alarmujúci. Je to dôsledok celkového zaostávania východného Slovenska nielen v oblasti priemyslu. Na tieto veľké regionálne rozdiely upozorňujú už aj mnohé medzinárodné organizácie a Európska únia.

Príčin tejto situácie je hneď niekoľko: nečinnosť kompetentných orgánov, nepostačujúca infraštruktúra, nedostatočná hospodárska a regionálna politika a tiež nízky objem priamych zahraničných investícií smerujúcich na východ republiky. Tento stav dokumentuje ich celková výška v objeme 6 158 mil. Sk (stav k 31. 3. 2004), čím Prešovský kraj obsadil ôsme, posledné miesto spomedzi všetkých krajov Slovenska. Hoci sa objem PZI v Prešovskom kraji od roku 1999 neustále zvyšoval, jeho podiel na celkovom objeme PZI v SR stále klesá.

Tabuľka 2: Vývoj stavu PZI v Prešovskom kraji

	1999	2000	2001	2002	2003
Stav PZI v SKK	4 233	4 743	5 532	5 721	5 872
Stav PZI v USD	100,2	100,1	114,1	142,9	178,4
Podiel stavu PZI na SR	4,4%	2,7%	2,4%	1,8%	1,7%

Zdroj: Národná banka Slovenska, 2004

Na úrovni okresov sa situácia tiež už niekoľko rokov veľmi nemení. Dominantnú pozíciu si udržujú tri okresy Poprad, Humenné a Prešov. Špecifikom Prešova je, že ani v produkcii HDP nie je ako krajské mesto na prvom mieste v regióne. Predbieha ho Popradský i Humenský okres, pretože majú podstatne viac výroby s pridanou hodnotou. V šarišskej metropole prevláda textilný a strojársky priemysel. Zisk je minimálny a preto aj príjmy obyvateľstva v priemysle sú nízke. Netvorí sa pridaná hodnota a preto viazne aj jeho celkový rozvoj.

Jedným z riešení načrtnutej a nie príliš lichotivej situácie je príprava a výstavba priemyselných parkov. Niektoré parky už fungujú, iné sú vo fáze výstavby a s výstavbou niektorých sa ešte len plánuje. V okrese Humenné je to priemyselný park Guttmanovo (64 ha), ktorý sa nachádza v juhozápadnej priemyselnej časti mesta Humenné. Mesto Prešov má vybrané dve lokality – Grófske (205 ha) a za areálom ZVL Auto, s.r.o (25 ha). Samospráva Veľkého Šariša vytipovala lokalitu Roveň a areál dnes už nefungujúceho závodu ČKD Dukla (40 ha). Z ďalších sú to: Bardejov-Východ (72,3 ha), Poprad-Matejovce (18,9 ha), Sabinov – Orkucany (42 ha), Svidník-Juh (13,4 ha) a Vranov nad Topľou-Ferovo (17,9 ha). V tomto smere sú činné aj dve vidiecke obce. Ide o obec Kendice, ktorá sa uchádza o dotáciu pre dve vybrané lokality a obec Šarišské Bohdanovce, ktoré ponúkajú lokalitu Suché lazy (50 ha). Vo všeobecnosti sú spomínané priemyselné parky pripravované najmä na strojársku výrobu montážneho charakteru, kompletizačnú dielenskú výrobu a textilné a odevné prevádzky. S priemyselnými parkami tzv. greenfields hoci sú zahrnuté a riešené v rámci územno-plánovacej dokumentácie obcí, ktorá má v území charakter miestneho zákona, spojené problémy jednak so záberom kvalitnej poľnohospodárskej pôdy v zázemí mesta ako aj s existenciou veľkého počtu vlastníkov pozemkov, na ktorých sa bude priemyselný park nachádzať. Druhým typom priemyselných parkov sú tzv. brownfields, ktoré využívajú už existujúcu štruktúru opustených priemyselných areálov. Návrh takýchto parkov vyšiel z ponuky samospráv miest Poprad a Snina, avšak takéto priestory sú poväčšinou zaťažené nedostatočnou a nepostačujúcou podpornou technickou infraštruktúrou a ako aj horším technickým stavom príslušných výrobných priestorov.

Na území Prešovského kraja má zastúpenie chemický priemysel (Chemosvit, a.s., Svit, Nylstar Slovakia, a.s., Humenné a Rhodia Industrial Yarns Slovakia, a.s., Humenné), pomerne rovnomerne je zastúpený potravinársky priemysel (Solivary, a.s., Prešov, Mecom, a.s., Humenné). Priemysel je ďalej reprezentovaný odvetvami – strojárskym (Krížik Prešov, Tatramat, a.s., Poprad), textilným a odevným (OZKN Prešov), elektrotechnickým (Tesla, a.s., Stropkov) a drevospracujúcim (Prešov, Bukóza, a.s., Vranov nad Topľou, Beky, a.s., Snina).

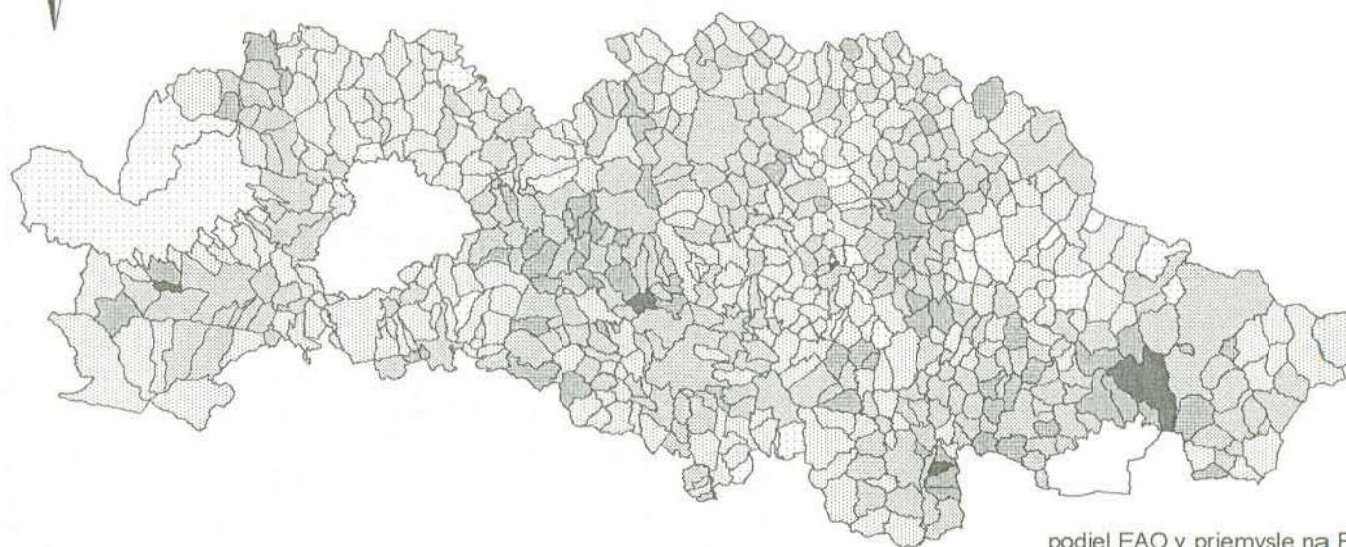
Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckých projektov VEGA číslo 1/0367/03 Vývojové tendencie regionálnych komplexov východného Slovenska v období globalizácie a transformácie slovenskej spoločnosti a ich potenciál pre ďalší rozvoj na Katedre geografie a regionálneho rozvoja Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity.

Literatúra

- Korec, P. (1995): Humánna geografia I. (metódy, priemysel, doprava, regióny). Prif UK, Bratislava, s. 161
- Popjaková, D. (2001): Transformácia priemyslu v regióne Šariša. In: Geografické práce ročník 9, č. 1, s. 241, ISBN 80-8068-033-7
- Popjaková, D. (1996): Geografia priemyslu. FHPV PU, Prešov, s. 141
- Popjaková, D. (1999): Štrukturálne a priestorové zmeny priemyslu pod vplyvom socioekonomickej transformácie. In: Folia geographica 3, ročník 32, 116-123
- Ročenka priemyslu 1997. Štatistický úrad SR, Bratislava, 1997
- Ročenka priemyslu 2000. Štatistický úrad SR, Bratislava, 2000
- Ročenka priemyslu 2003. Štatistický úrad SR, Bratislava, 2003
- Ročenka priemyslu 2004. Štatistický úrad SR, Bratislava, 2004
- Štatistický bulletin 4/2003 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2003
- Štatistický bulletin 4/2002 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2002
- Štatistický bulletin 1/2002 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2002
- Štatistický bulletin 4/2001 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2001
- Štatistický bulletin 1/2001 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2001
- Štatistický bulletin 4/2000 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2000
- Štatistický bulletin 1/2000 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 2000
- Štatistický bulletin 4/1999 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 1999
- Štatistický bulletin 1/1999 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 1999
- Štatistický bulletin 4/1998 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 1998
- Štatistický bulletin 4/1997 Prešov. Štatistický úrad SR, Krajská správa v Prešove, 1997

Prílohy

Mapa 1

**Podiel EAO v priemysle na celkovom EAO v obciach
Prešovského kraja v r. 1991**

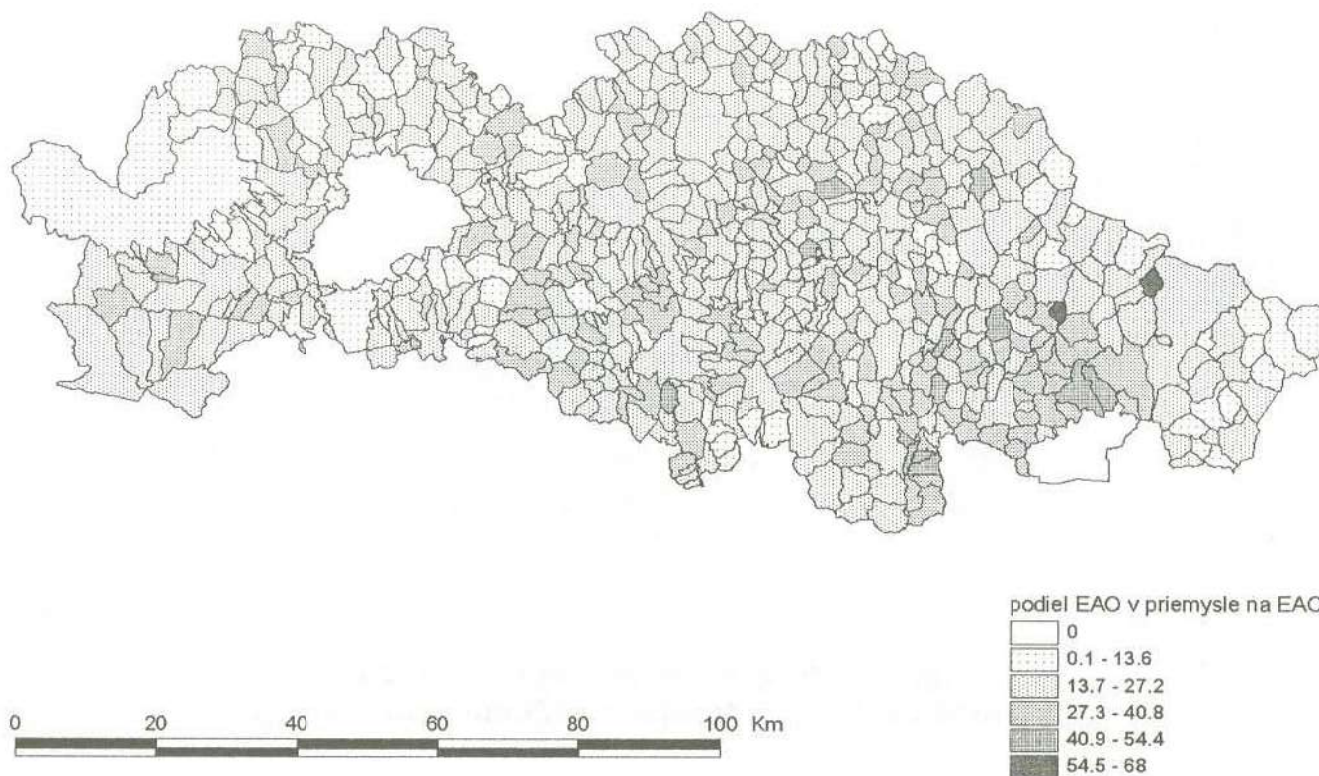
0 20 40 60 80 100 Km

podiel EAO v priemysle na EAO

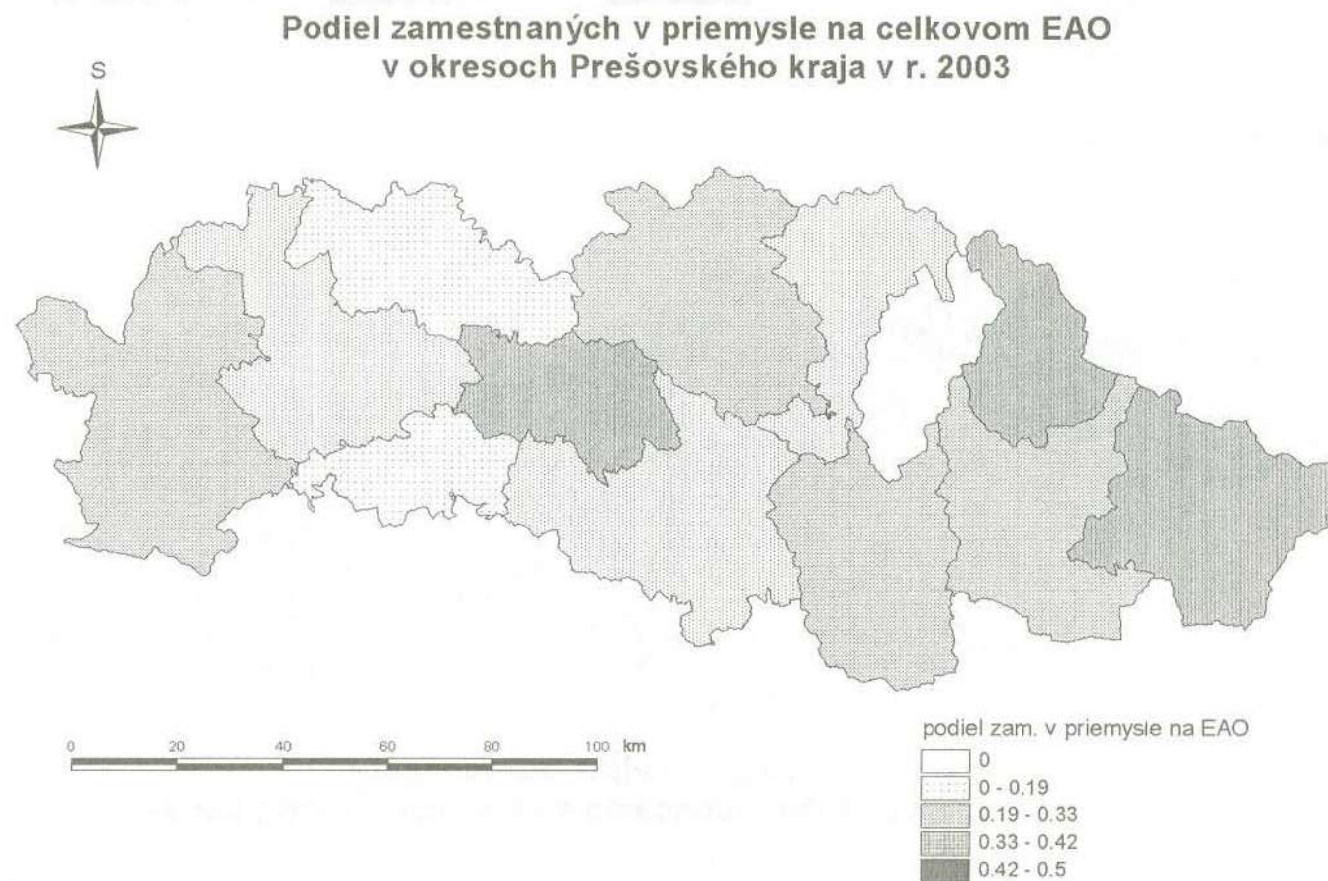
0
0.1 - 13.6
13.7 - 27.2
27.3 - 40, 8
40, 9 - 54, 4
54.5 - 68

Mapa 2

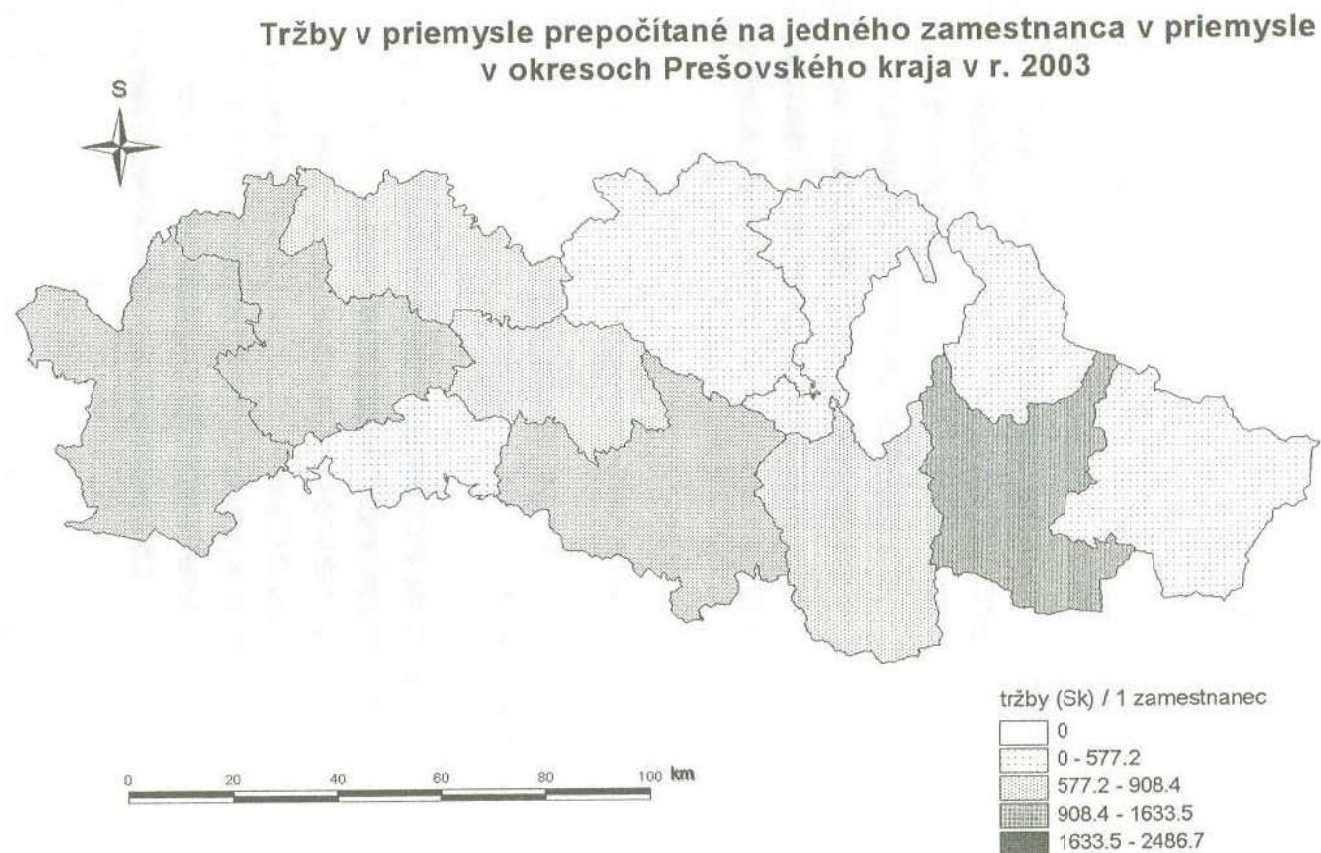
Podiel EAO v priemysle na celkovom EAO v obciach Prešovského kraja v r. 2001

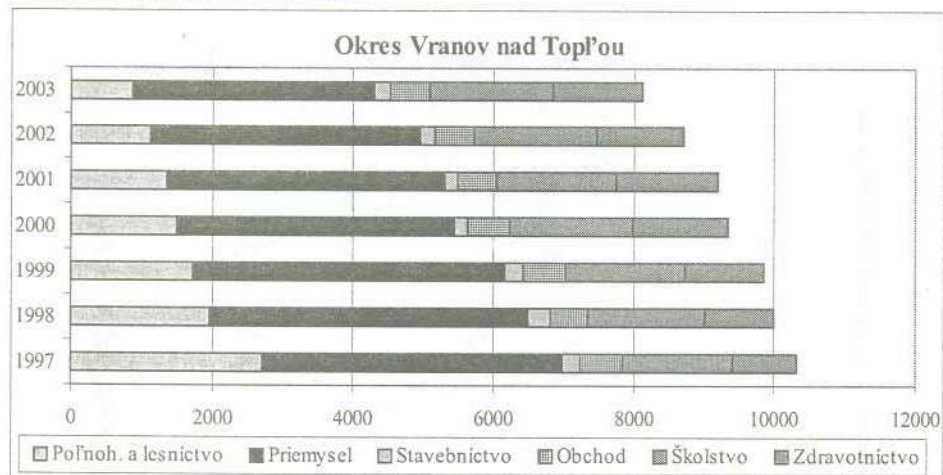
Mapa 3

Mapa 4

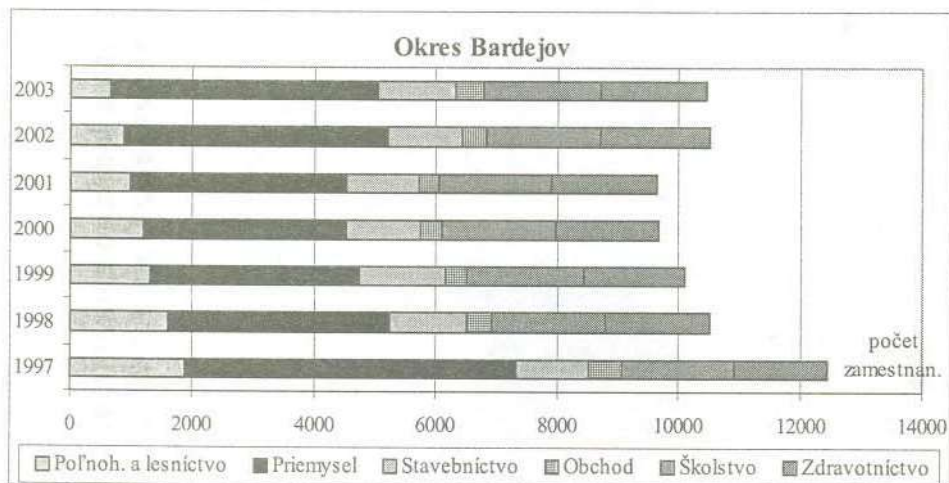

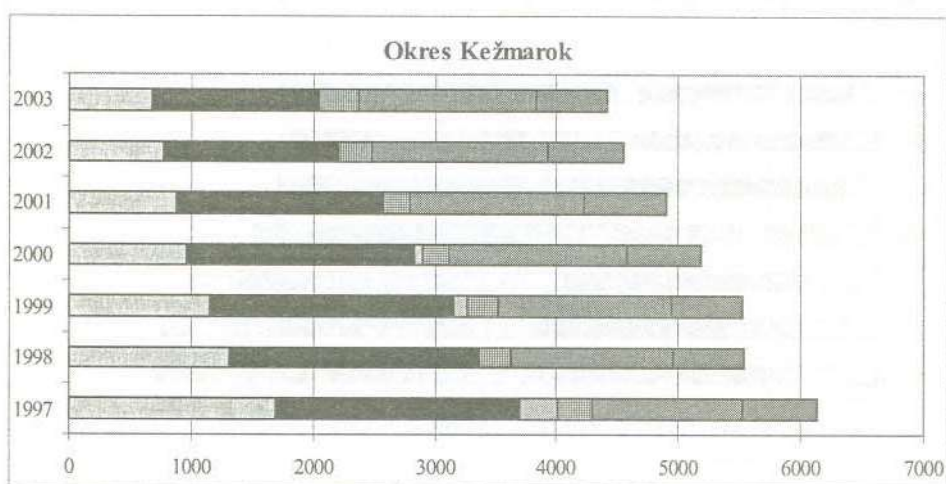
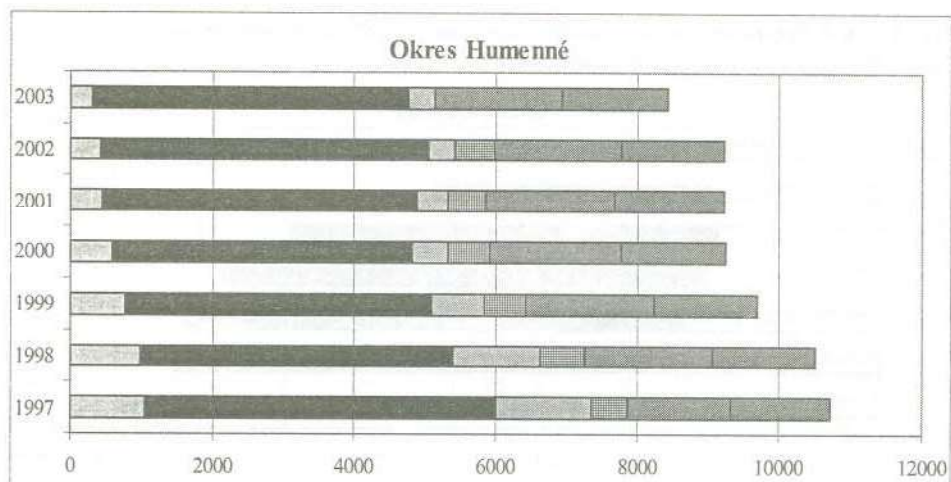
Graf 16: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa sektorov v okrese Vranov nad Topľou v r. 1997 - 2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

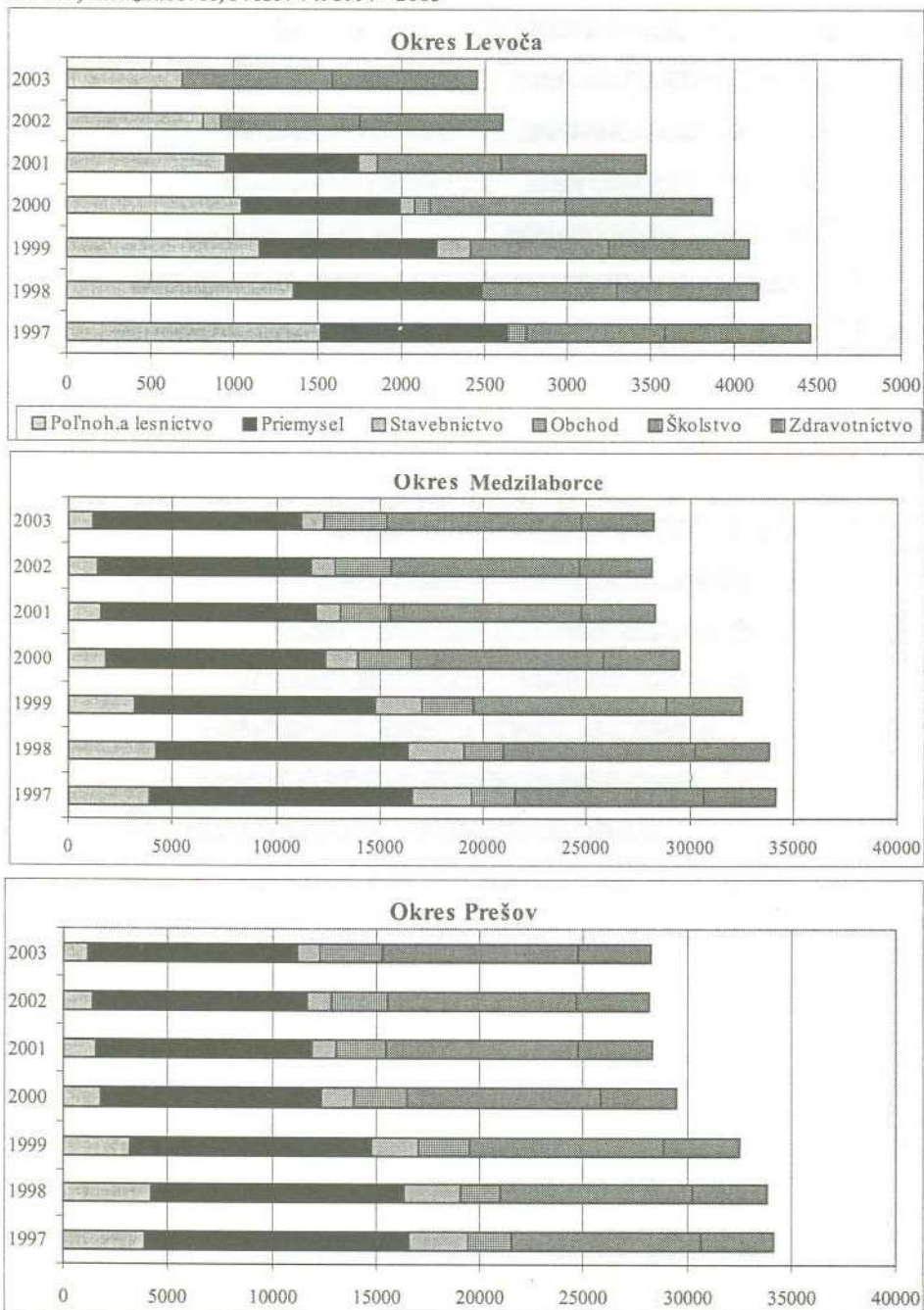
Grafy 4,5,6: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa sektorov v okresoch Bardejov, Humenné, Kežmarok v rokoch 1997 - 2003

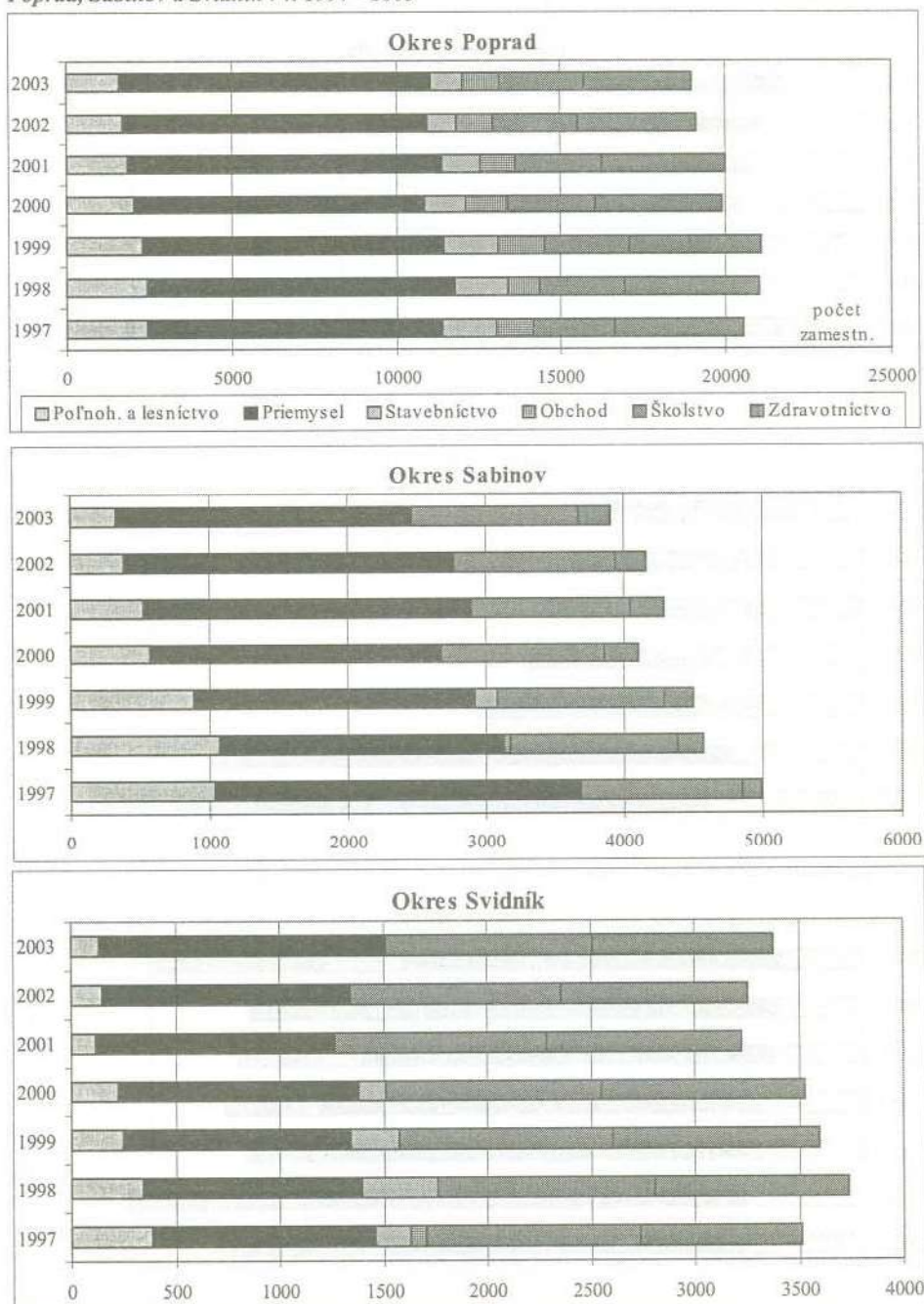
Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 7, 8, 9: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa sektorov v okresoch
Levoča, Medzilaborce, Prešov v r. 1997 - 2003

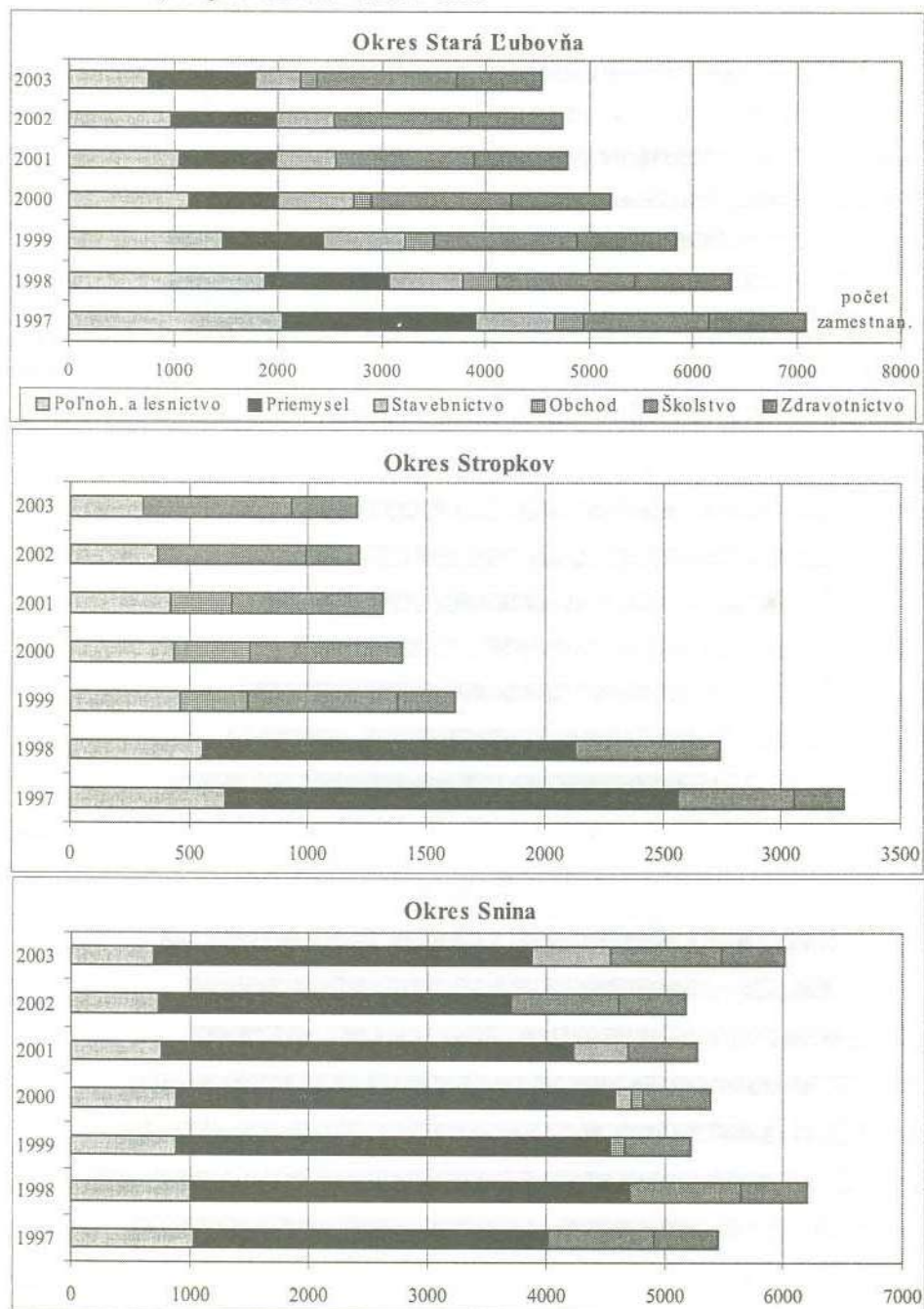
Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 10,11,12: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa sektorov v okresoch Poprad, Sabinov a Svidník v r. 1997 - 2003

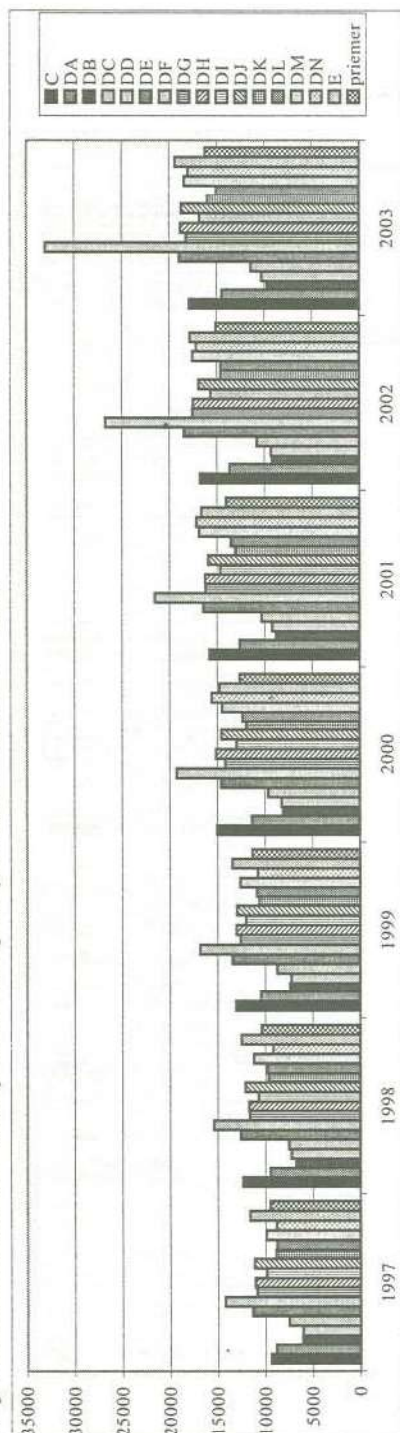
Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 13,14,15: Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa sektorov v okresoch
Stará Ľubovňa, Stropkov a Snina v r. 1997 - 2003

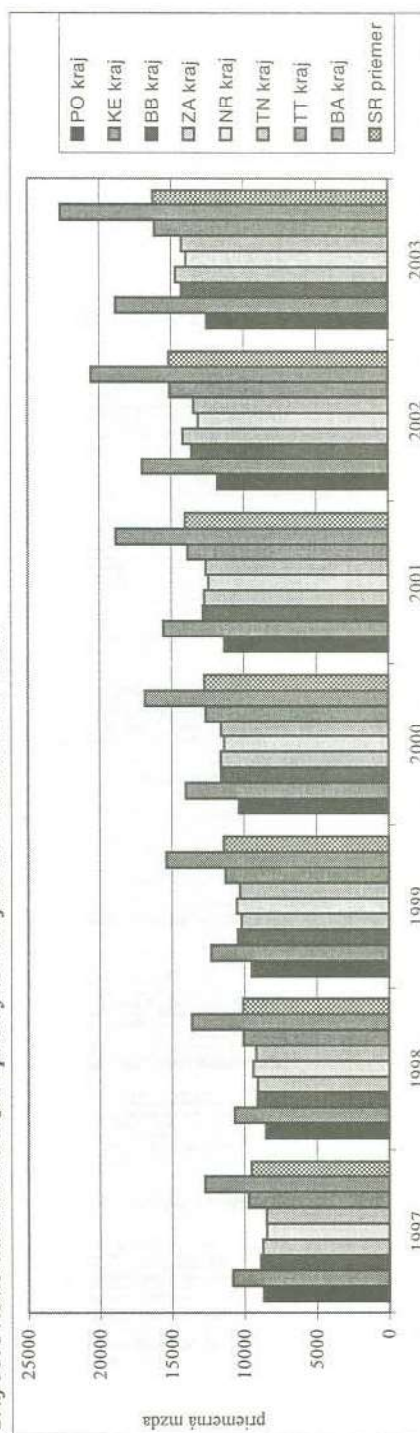

Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Graf 34: Priemerná mesačná mzda podľa odvetví priemyslu v SR v rokoch 1997 - 2003

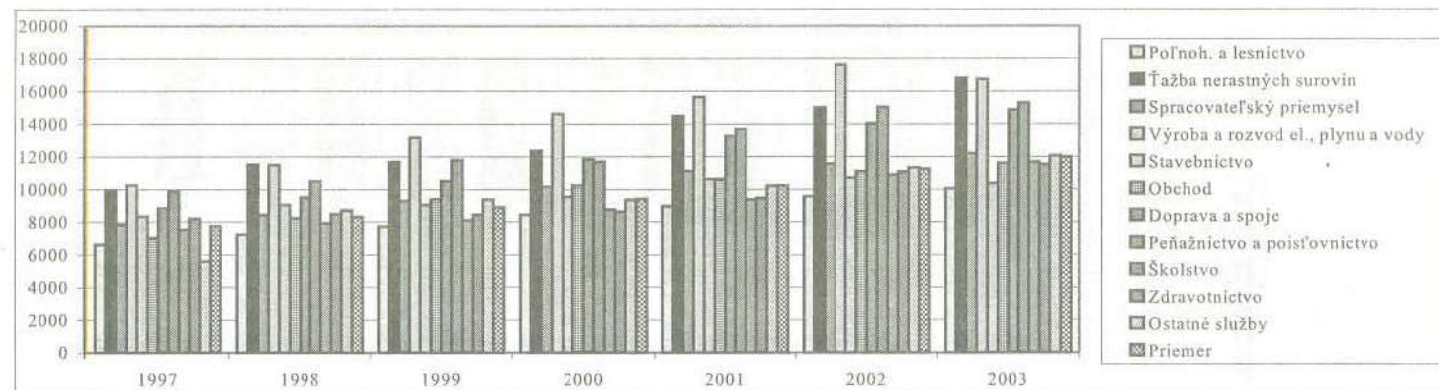

Graf 35: Priemerná mesačná mzda v priemysle v krajoch SR v rokoch 1997 - 2003

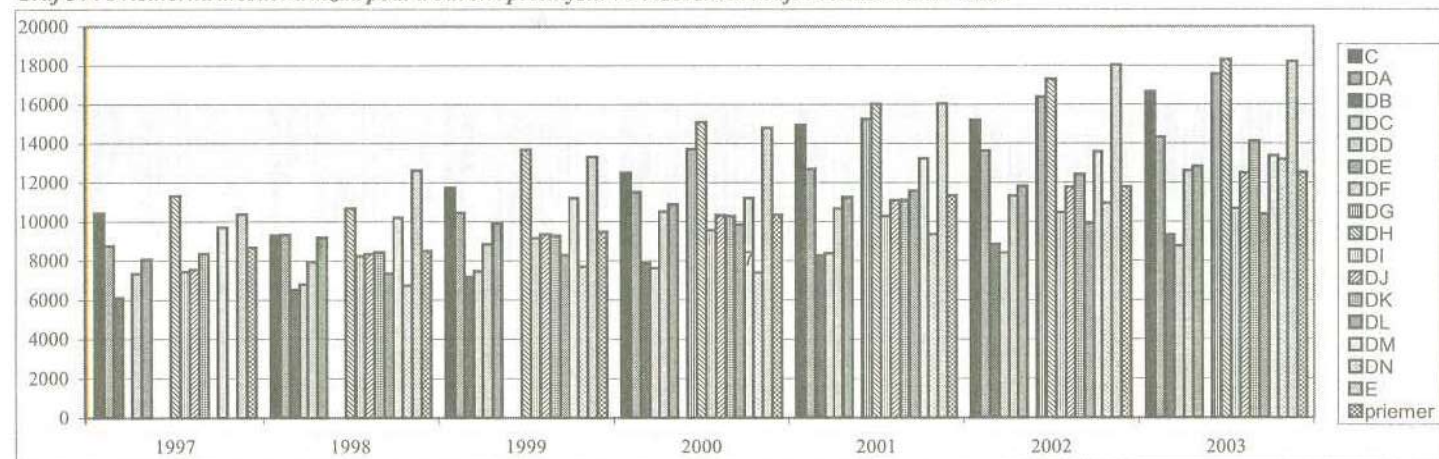

Zdroj: Ročenka priemyslu 2000, 2003, 2004, Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 1/1999, 4/1998, 4/1997

Graf 36: Priemerná mesačná mzda podľa sektorov v Prešovskom kraji v rokoch 1997 - 2003

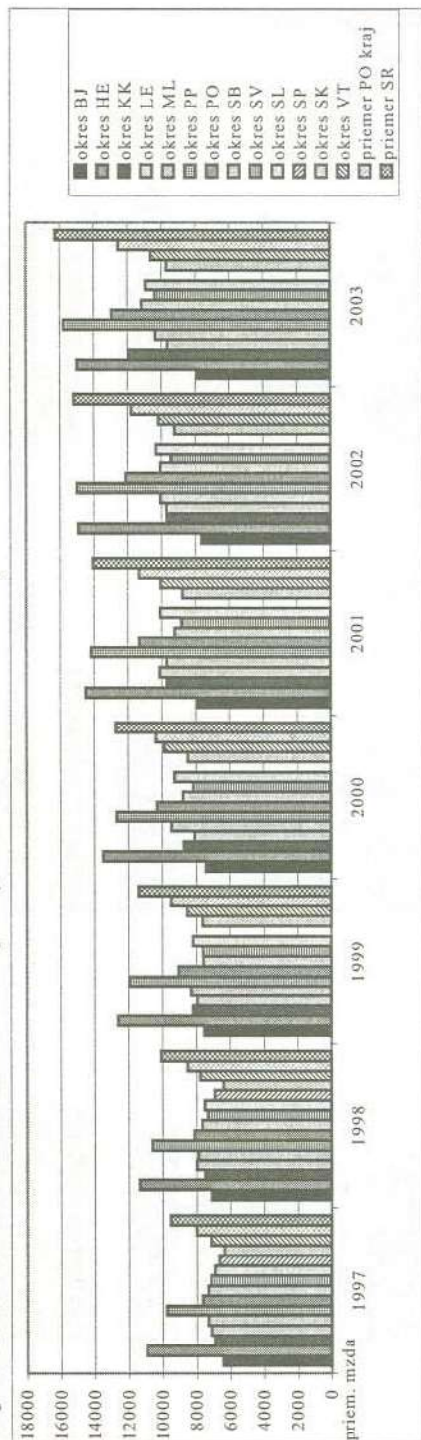

Graf 37: Priemerná mesačná mzda podľa odvetví priemyslu v Prešovskom kraji v rokoch 1997 - 2003

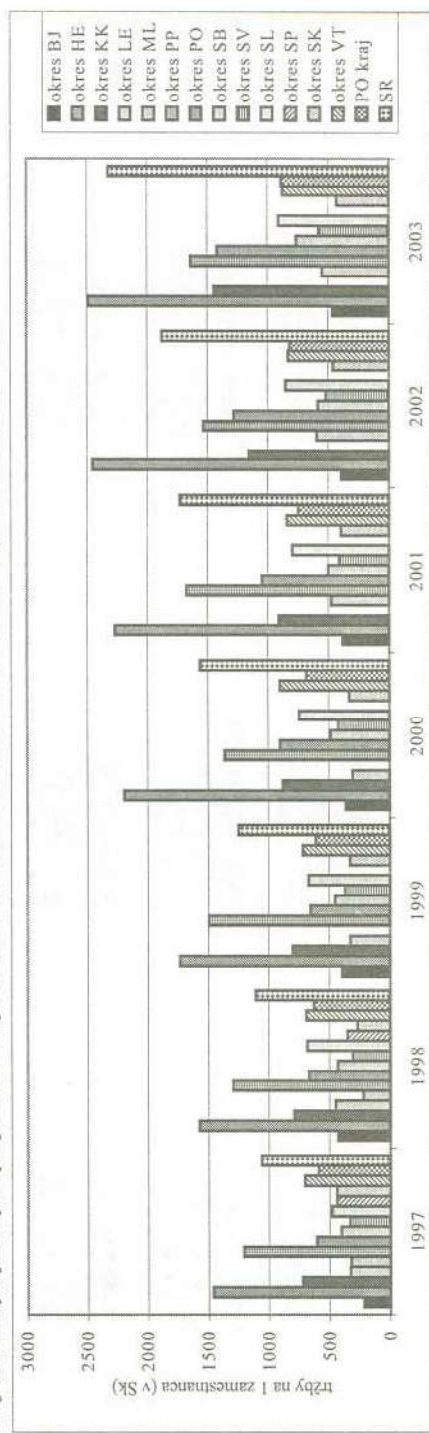

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 1/1999, 4/1998, 4/1997

Graf 38: Priemerná mesačná mzda zamestnanca v priemysle v okresoch Prešovského kraja v rokoch 1997 - 2003

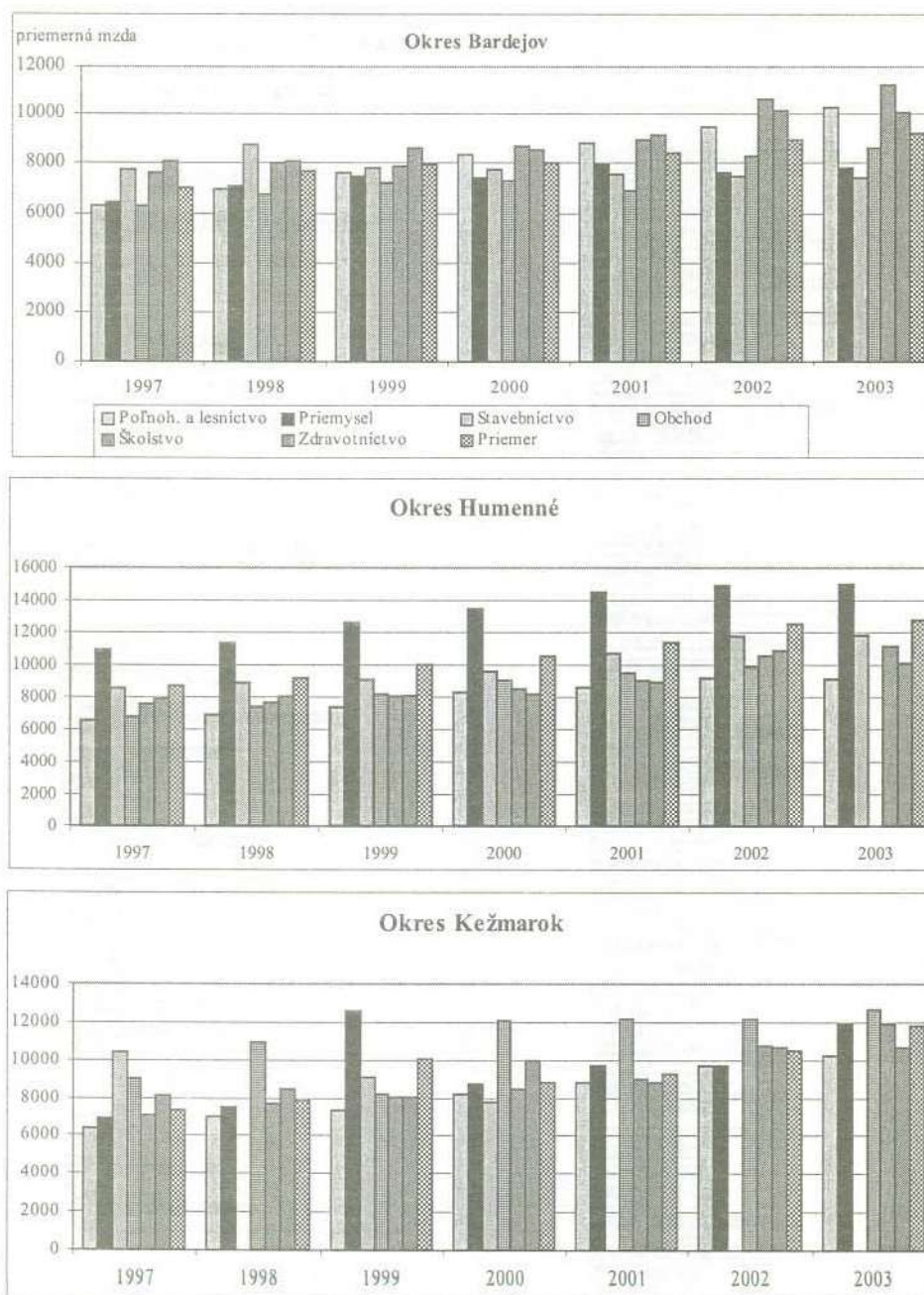

Graf 39: Tržby v priemysle prepočítané na počet zamestnancov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 1997 - 2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/2003, 4/2002, 1/2002, 1/2001, 4/2000, 1/2000, 4/1999, 1/1999, 4/1998, 4/1997

Grafy 40,41,42: Priemerná mesačná mzda zamestnanca podľa sektorov
v okresoch Bardejov, Humenné, Kežmarok v r. 1997 - 2003

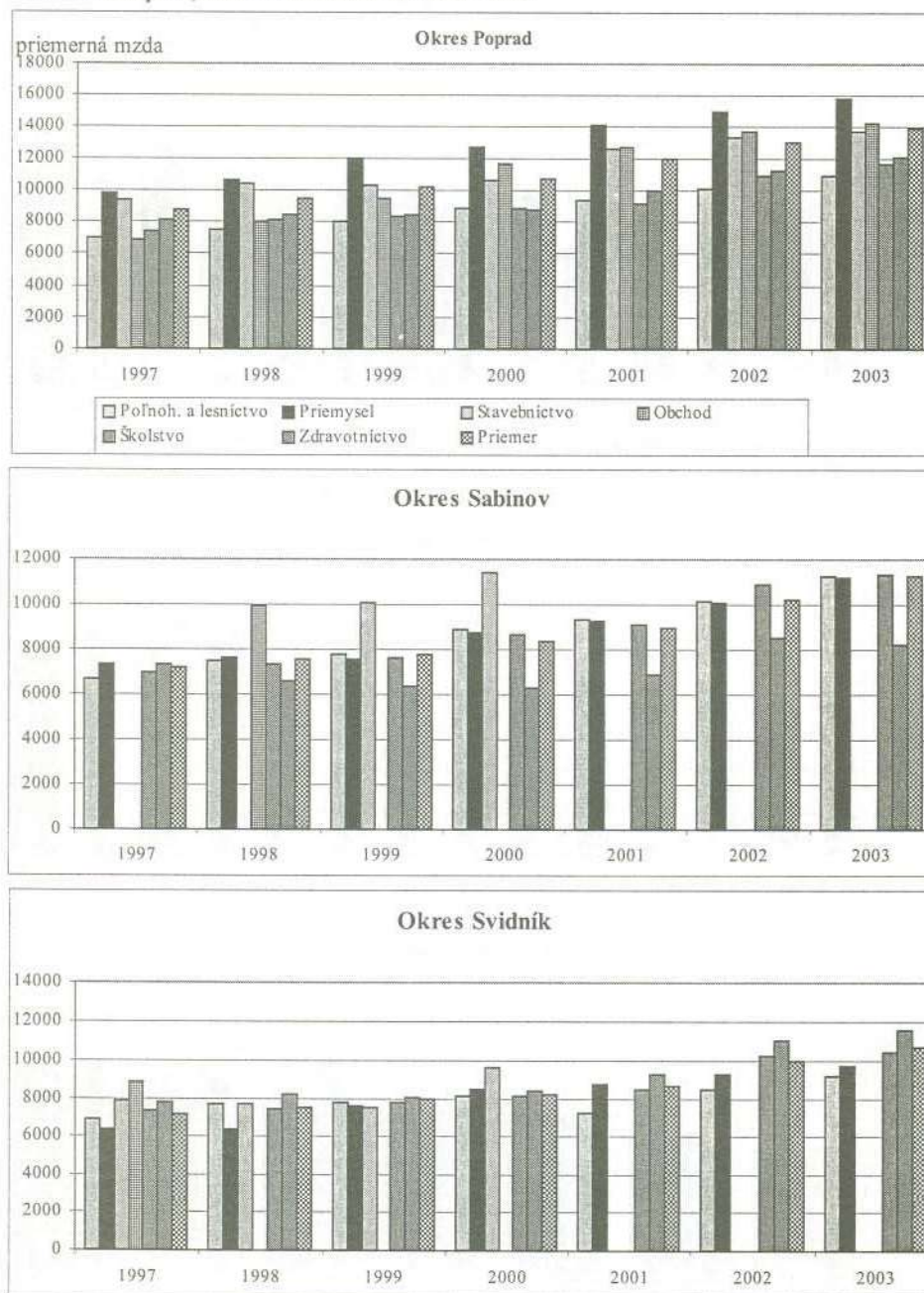
Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 43,44,45: Priemerná mesačná mzda zamestnanca podľa sektorov v okresoch Levoča, Medzilaborce, Prešov v r. 1997 - 2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 46,47,48: Priemerná mesačná mzda zamestnanca podľa sektorov
v okresoch Poprad, Sabinov a Svidník v r. 1997 - 2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Grafy 49,50,51: Priemerná mesačná mzda zamestnanca podľa sektorov v okresoch Stará Ľubovňa, Stropkov a Snina v r. 1997 - 2003

Zdroj: Štatistický bulletin 4/03, 4/02, 1/02, 1/01, 4/00, 1/00, 4/99, 1/99, 4/98, 4/97

Tabuľka 1: Najväčšie priemyselné podniky v Prešovskom kraji v roku 2003

Poradie v PO *	v SR**	Názov podniku	Tržby		Zisk po zdanení (tis. Sk)	Export		Priemer. počet pracovníkov		Priemysel. odvetvie
			2003 (tis. Sk)	Zmena (%) 2003/2002		2003 (tis. Sk)	Zmena (%) 2003/2002	2003	2003-02	
1.	22.	Chemosvit, a.s., Svit	5 492 556	-0,4	186 700	3 350 500	3,2	4 000	-216	DG
2.	33.	Tatragagónka, a.s., Poprad	3 776 767	19,5	-831 689	3 592 722	36,0	2 144	-104	DK
3.	42.	Nylstar Slovakia, a.s., Humenné	2 986 357	-3,1	2 522	2 783 040	-1,1	879	-73	DG
4.	43.	Kronospan Slovakia, s.r.o., Prešov	2 814 805	18,6	-	1 594 674	33,9	222	21	DD
5.	44.	Rhodia Industrial Yarns Slovakia, a.s., Humenné	2 768 028	-0,1	44 031	2 720 873	0,1	625	-74	DG
6.	70.	Pivovar Šariš, a.s., Prešov	1 846 873	11,8	133 502	-	-	500	100	DA
7.	76.	Mecon, a.s., Humenné	1 733 618	-9,6	65 418	-	-	-	-	DA
8.	85.	Tatramat, a.s., Poprad	1 425 669	26,2	68 127	-	-	781	43	DK
9.	92.	Chemes, a.s., Humenné	1 300 323	7,7	188 621	-	-	627	-46	DN
10.	-	Tatranská mliekareň, a.s., Kežmarok	788 858	34,8	2 966	-	-	-	-	DA
11.	-	Vihorlat, s.r.o., Snina	718 597	-13,8	2 688	-	-	897	6	DK
12.	-	Tesla, a.s., Stropkov	700 745	2,6	36 665	-	-	1 201	-69	DK
13.	-	JAS - Export, a.s., Bardejov	631 842	-11,0	5 065	-	-	1 081	-60	DC
14.	-	Tatrasvit Svit - Socks, a.s., Svit	473 161	-10,0	377	-	-	1 131	-32	DB
15.	-	Slov - Via, a.s., Poprad	464 987	32,9	20 947	-	-	175	3	DB
17.	-	Mäsokombinát Nord Svit, s.r.o., Svit	405 876	-	-4 313	-	-	-	-	DA
18.	-	Twista, s.r.o., Humenné	401 397	11,1	-4 430	-	-	157	8	DB
19.	-	Šarišské pekárne a cukrárny, s.r.o., Prešov	363 606	-5,2	18 251	-	-	-	-	DA
20.	-	Tytex Slovakia, s.r.o., Humenné	338 046	30,0	78 997	-	-	171	30	DB
21.	-	Schule Slovakia, s.r.o., Poprad	328 234	47,6	8 514	-	-	254	64	DB
22.	-	Tomark, s.r.o., Prešov	328 134	-1,0	-7 602	-	-	169	17	DB
23.	-	Beky, a.s., Snina	326 564	-9,8	-380	-	-	453	-34	DD
24.	-	Solivary, a.s., Prešov	320 554	-0,1	2 583	-	-	220	-12	C

Zdroj : Trend, ročenka - Trendtop 2004, november 2004

INDUSTRIAL STRUCTURE IN THE PREŠOV REGION

Summary

The analysis of developmental tendencies of industry in the Prešov region brought very interesting results. These results are important for city and council offices, various institutions and entrepreneurially subjects. The information will be interesting for general public.

We investigated economic indicators to identify developmental tendencies of industry. We chose two levels of comparison: the first level is the comparison of the Prešov region with other regions of Slovakia and the second level is the comparison of the Prešov region districts.

The comparison of the Prešov region with other regions of Slovakia showed similar results in all indicators: the average number of employees, the average monthly wage per employee and revenues in industry. The results are unfavourable because the Prešov region is on the last eighth position of Slovakia. This fact does not concern only industry but all parts of economy. It is proof enough of big difference between West and East of Slovakia.

Comparison of districts of the Prešov region helps to identify three dominant industrial centres: the town of Prešov, Poprad, Humenné. The position of Prešov meant to be on leading place. It is a regional city with a good location, relatively good infrastructure and with hinterland and working places for neighbouring villages. Prešov as regional city isn't in production of GDP per person on the first place in region. Poprad and Humenné have better position than Prešov. The Poprad district has advantageous traffic location on main railway road and prosperous chemical and machinery industry. The Humenné district has prosperous chemical and food products industry. Straight foreign investments help to the Humenné district development.

The analysis of developmental tendencies of industry in the Prešov region records negative condition. The results are important for competent governmental agencies and local authorities. They have to solve the situation and make measures in order to achieve better results. Using financial sources from the structural funds of European union helps to receive money for realization of various industrial projects.

The Prešov region has least straight foreign investments from all regions of Slovakia. Institutional advertising, making suitable business environment for foreign investors, but also the support of Slovak businessmen are very immensely crucial.

One of possible solutions is building the industrial parks, which is becoming very popular nowadays. It has a government support. The Guttmanovo industrial park in the Humenné district is a good example. Another localities are already chosen in the Prešov region.

Recenzovali: Doc. Ing. arch. Václav Kohlmayer, PhD.

Doc. RNDr. Robert Ištók, PhD.mim. prof. PU